

Luceaiașarul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

MUNCI ȘI ZILE

În suta de evenimente, probleme, preocupări, premize și soluții, căutări și împliniri, stări inovatoare de spirit, idealuri, convingeri și satisfacții, țară care se apropie de echinocliul ei sau materia vie, esențială, de la care pornește și pe care se întemeiază oricare act autentic de creație. Ceea ce, nu numai în plan cultural, poate fi și o evidentă linie de conduită și un evident fapt de viață moral-politic și social. Către acel echinocliu țara trece, succesiv, cu toate și prin toate domeniile sale de manifestare umană, atingând azi noi cote de primăvară și noi frecvențe de înflăcătură care, pe planul eforturilor concrete, direct creatoare, pot să însemne și o mai acută, vie angajare a fiecăruia față de sine, a fiecăruia sub raportul propriilor sale convingeri și posibilități. Implicarea, ca și rezultatele, îmbracă evidența unei mai hotărâte și reprezentative stări de conștiință.

Programele dezbătute și aprobate de Congresul al XII-lea și Conferința Națională ale partidului, analizele, indicațiile și orientările teoretice și practice, soluțiile la care tovarășul Nicolae Ceaușescu ne îndeamnă în maniera sa de lucru binecunoscută, a dialogului deschis și concret, ne-au deprins, firește, cu un mai profund și mai nuanțat simț al realității, cu o dinamică a perspectivei care nu se poate întemeia pe altceva decât pe tot ceea ce avem mai bun și mai înaintat în trecut și pe tot ce făurim mai durabil în prezent. Astfel, un domeniu sau altul, din multitudinea de preocupări ale întregii țări, devine, inseparabil și un domeniu de proprie referință și angajare socială. Bunăoară, țara, noi toți în calendarul de munci și zile ale acestei luni. Un debut de anotimp în plan calendaristic, o conduită în fond de primăvară sau, în termeni economici, România în ultima lună a celui dintâi trimestru al unui an pe care l-am început mai ambițios și mai exact în materie de muncă, propunându-ne și realizând indicii superiori în cele mai diferite domenii și sectoare de activitate.

Această lună martie, așadar, care sub aspectul evidenței încheie un trimestru pe parcursul căruia se înregistrează preocupări care tin de specificul și dimensiunea întregului fenomen economic românesc. Problema energetică sau mai bine zis măsurile care se iau în vederea rezolvării acesteia, din perspectiva asigurării independenței energetice constituie una dintre acestea. La inițiativa și în prezența secretarului general al partidului,

președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a avut loc nu de mult o consfățuire de lucru cu minerii. Se cere mai mult cărbune, țara are nevoie de mai mult cărbune. Secțiunea cărbunelui, așa a fost numită această consfățuire în urma căreia rezultatele au început să se înscrie pe o scară ascendentă și să se apropie de momentul satisfacerii integrale a cerințelor care sînt și ele în continuă creștere. A urmat în această săptămână secțiunea petrolului, consfățuirea cu lucrătorii și pe problemele din acest domeniu și s-au stabilit, de asemenea, măsuri care să conducă la o mai mare eficiență și la o nouă calitate a muncii. Și fiindcă e martie, lună de început de primăvară, ne gândim de bună seamă la tabloul din acest an al muncilor pămîntului, la campania de lucrări prin care agricultura românească este chemată să participe cu un randament ridicat la sporirea avuției țării și să se plaseze pe o nouă coordonată a dezvoltării. Noua revoluție agrară, un concept de natură economică ce îmbracă întreaga perioadă a acestui cincinal dobindeste, odată cu această primăvară, semnificația unui adevărat front de lucru în câmpul bătăliei care se dă este aceea a marilor recolte, a folosirii cu maximum de eficiență a uneia dintre cele mai mari avuții ale țării pămîntului. Este o bătălie termen scurt, adică de primăvară pînă toamna, dar care urmărește în succesive editii și termenul lung al unui echilibru necesar, acela dintre activitatea și agricultură, acela dintre sat și oraș, nivelul tot mai ridicat al vieții noastre materiale și spirituale, scopul de fapt programatic al întregii politici a partidului, străduința permanentă prin care ne identificăm ca producători, proprietari și beneficiari ai propriului nostru efort. Și pentru că tot este vorba de efort și de un beneficiu pe termen lung, atunci se cuvine, desigur, să amintim aici și o informație pe care ne-a dat-o însuși președintele țării, la recenta întâlnire cu activii de partid din cadrul armatei, și anume aceea referitoare la faptul că după încheierea lucrărilor la canalul Dunăre-Mare Neagră vor începe cele de la canalul București-Dunăre-Mare Neagră. Realități și perspective, așadar, înmănușiate într-un calendar de primăvară care însemnă tot atâtea munci și zile, tot atâtea premize, stări de spirit, patos și tensiune creatoare prin care se legitimează, în dinamica și contemporaneitatea ei, o întregă țară.

Desen de Liliana Niculescu

MARTIE

Zăpada a venit cum vine-o spumă:
Abia-abia s-a pus, că s-a și dus.
Și flăcări reci din stele ne amuză
De sus în jos, de jos în sus.

Prin frunze-mpăturite și bolnave
După un rai din care au căzut,
Ies coarne mici de flori, așa firave
Și umede ca mielu-abia născut.

Din loc în loc mlădițele au muguri
Sau noduri adunate de pe-un bici?

Cînd vor pocni, pe rînd, poți să te
bucuri

(S-or auzi din cer pînă aici)

Căci MARTIE de-acum e în putere!
Mercurul sevelor se urcă brusc.
O primăvară-ntreagă, o avere,
Regească bogăție de etrusc

Va strînge EL! Agrate iuți, de răz,
Parfumuri moi, cercel de ghiocel...
Pe care, cavalier ce-ngenunhează,
Drept daruri, le va-ntinde spre femei.

Carolina Ilica

Luceaiașarul

JURNAL DE POET

PRIMĂVARA PĂMÎNTULUI

ne vizitează țara, ca invitat să conferențeze, bizantinologul de renume european Wilhelm Nyssen, unul dintre cei mai apropiați prieteni ai poporului nostru.

autorul cărții despre frescele catedralei Moldovei, carte care a pătruns adine în conștiința cu o nouă viziune asupra evoluției mediului românesc, sufletul de poet care a scris o Cîntare Moldovei tipărită în această revistă cu ani în urmă.

Voi reaminti zecele de conferințe ce le-a ținut și în timp ce savant la diferite universități europene, fiind ca obiect alia românească a Moldovei lui Ștefan și Petru Rareș, văzută în context universal ca valoare de vîrf. Fost elev al lui Heidegger, o vreme ca student s-a distanțat de școala lui nu fără a fi deprins, de la marele filosof, acea stăruință asupra textului original, asupra însoțitorilor și mai ales acea adâncă prețuire pentru opera de artă, poezia și pictura dar și muzica. După la Heidegger dragostea pentru poezie era cea care îl apropia de tainele Logosului în dimensiunea sa presocratică mai ales Nyssen în cărțile sale numerose pînă la cele mai recente, va aborda spatele în cugetările sale capodoperele picturale și sculpturale ale Europei începînd cu Bizanțul timpuriu pînă la Giotto și frescele Moldovei pînă la romanicul apoteic al școlii de la Chartres ori Renan și pînă la poezii și pictori contemporani.

Ultima sa carte „Pămîntean te-am voit” titlu preluat din poezia lui Konrad Weiss, unul din marii poezii ai acestui secol, este o celebrare pe mîrginea pămîntului și a picturii, a primăverii pămîntului, a primăverii spirituale, a dragostei față de natură și om, față de tîna prieteniei. Îmi voi aduce aminte că grîi arătau un lorga sau un Kogălniceanu dar și un Blaga mai tirziu pentru savanții recunoscuți în țările lor care se apropiau cu dragoste de valorile noastre naționale. Este de datoria noastră să ne apropiem mereu, spre binele culturii noastre pentru cunoașterea valorilor noastre, oameni de știință de felul acestui om de omenie care este Wilhelm Nyssen.

Ioan Alexandru

Fl. Niculiu: „Neincetot omagiu lui Andreescu”

ANDREESCU sau demnitatea modestiei

O rîdiciteori mă aflu în fața unei jînze de Andreescu, capacitatea mea de simțire primește parca o pedală, care — de fiecare dată — descoperă note în plus frumuseții grave a artei.

O pînă de Andreescu naște un sentiment complex de reculegere și venerare a însăși existenței omului și a pămîntului.

Tudor Argezei scria despre Eminescu: „A vorbi de poet este ca și cum ai striga într-o peșteră vastă. Nu poate să ajungă vorba pînă la el fără să-i supere tăcerea. Trebuie vor-

Florin Niculiu

Continuare în pag. a 7-a

TÎNĂR ÎN AGORA

Fireștile situații limită

Pesele cu care se lucrează, cu și a-gregatele de foraj, cîntărește zece de tone. Trebuie manevrate cu precizie de metronom, pentru că nicodată nu se știe ce surprize oferă adîncurile. Numai presiunea de sub straturi poate fi uneori de zece și sute de atmosfere. Cu o astfel de forță trebuie să lupte sondorii. Cum ? Ar zice oricine la prima luare de cunoștință. Adică de ce se mai pune problema imprevizibilității cîntărilor și înaltă tehnicitate ? Dar ? Pentru că există și un dar, ce se întîmplă totuși cînd fluxul se perturbă în mercurul termometrului coboară pînă la minus 16 grade ? Iată : eveniment neobișnuit la sonda 4218. Aici, la Valea Teancului, din Subcarpații Buzăului, a înghețat instalația, a scăzut presiunea aerului din coloană, făcînd imposibilă dezlipirea sapei de lămpă.

Poi care să raportezi schimbului următor că te-ai poticnit încă din prima zi a anului la aproximativ 3 000 m ? În cazuri similare se propun soluții. Care de care mai îndrăznețe, mai pline la rîndul lor de risc, de neprevăzut. Una singură se pare

că a avut sorții de izbîndă, aici, la Valea Teancului : bombardarea instalației cu apă fierbinte pentru dezghețarea zonei blocate. După 2 ore de „infern”, sonda își re-lua activitatea. Constantin Stancu, Ștefan Buturugă, Gheorghe Coman, oamenii din schimb condus de Mircea Moldoveanu își zimbeau din nou cu subînțele. Un fapt de muncă obișnuit, chiar dacă se consumase în prima zi a anului. Sonda fura înainte.

Île Călinescu, sondor șef la secția Videle, a cîștigat unul din cele mai rivnite premii de către fiecare tînar — trofeul sondorului. Imi mărturisesc cu modestie că pe telerul care a înclinat balanța succesului spre el a fost așezată mai înainte de toate experiența profesională. Nu are decît 32 de ani, din care aproape jumătate i-a petrecut în mijlocul sondorilor, ajutînd, învîntînd laolaltă cu ei „cite ceva” din tainele descoperirii aurului negru. Conduce la secția Videle un schimb format numai din tineri. De cîrind a

Dumitru Ion Dincă

Continuare în pag. a 6-a

PATRIMONIUM

DAN SIMONESCU

adjectivul veche pus lîngă conceptul de literatură nu îl definește cu precizie. Nici științific. Pentru scriitorii secolului al XVII-lea și al XVIII-lea — Miron Costin, Nicolae Costin, stolnicul Constantin Cantacuzino, ș.a. cînd consultă pe Quintus, Curtius, Dion, Eutropius ș.a. operele sint literatură veche. Și noi, astăzi, socotim pe Miron și Nicolae Costin tot autori de literatură veche. Vreau să spun că noțiunea veche este foarte relativă pentru calificarea operelor de creație literară. Un calificativ mai prinzipator și mai precis este acela de literatură medievală.

Literatura noastră din epoca veche, în mare parte necunoscută, așteaptă să fie cercetată în manuscrise din fondurile bibliotecilor publice și particulare, în opere încă inedite. Am studiat recent o operă de literatură istorică și ceremonial necunoscută, scrisă parțial de Ienache Vădărescu, al cărui manuscris se află în biblioteca cunoscutului bibliofil bucu-reștean N. Vasilescu-Capsali. Literatura medievală românească este — ca și alte literatură medievale — atît creu-ție originală cît și traducerii. Naratiunile istorice, cronicele, jormeează o parte din patrimoniul literar național. Cărțile de cult și cărțile populare sînt

traduceri din limbile slave și din cărțile grecești. Traducerile și copile lor au fost re-produse în zece de manuscrise, la intervale diferite, în diverse zone ale țării, astfel că au fost scoțite în istoriile noastre literare ca opere ale poporului român, pentru că acesta le-a dat o limbă literară națională, și chiar un fond național. O lucrare temeinică a lui Emil Turdeanu (Les Apocryphes, Londra, 1981) demonstrează cu exemple prelucrările românești ale unor cărți populare, diferitele de redacțiile altor

Continuare în pag. a 7-a

L-AM CUNOSUT PE G. CĂLINESCU

...LA IAȘI

după începerea activității de conferențiar universitar, Călinescu a difuzat ideea înființării unei societăți literare care să scoată la iveală literatura caracteristică vieții provinciale românești și cu deosebire a celei din Moldova, continuînd tradițiile Junimii, fapt pentru care asociația a fost numită Noua Junime.

Prima sedință a Noii Junimi a avut loc în ziua de 10 mai 1938 în redacția ziarului Iașul. Pe lîngă G. Călinescu, participau profesorii universitari : I. M. Marinescu, Iorgu Iordan, Octav Botez, Andrei Oțetea, scriitorii : Eusebiu Camilari, Magda Isanos, Nicolae Tațomir, profesori de liceu și studenți, iar din partea redacției Mircea Bîrsan și G. Ivăscu.

În ziua aceea, modulată, se trecea de la rostirea obișnuită la tonalitatea cea mai înaltă, expunînd principiile care vor sta la baza Noii Junimi.

„Se înființează la Iași o asociație literară sub numele de Noua Junime, scopul ei fiind promovarea literaturii, artelor și a ideilor generale cu înălțare oricăror preocupări de ordin politic. Membrii nu se aleg, ci se propun singuri fără să li se ceară altceva decît supunerea la spiritul general”. Călinescu continua patetic vorbind despre lipsa de necesitate a statutoarelor, evidența activității, tradițiile culturale care au determinat stabilirea sediului asociației în acest oraș, drepturile și datorile membrilor... etc. Se făceau referiri la artiștii plastici care au parte din asociație. Aceștia vor expune în una din sălile ce le va sta la dispoziție cîteva din operele lor, îndeosebi un autopotret și un por-

tret al unuia din membri, în scopul creării unei pinacoteci documentare.

Cu asemenea principii, himeric și livresc, Călinescu dorea să transforme Iașul într-o metropolă cu rădăcinile culturii înfipte în adîncul secolelor, într-o Bolognă medievală sau Florență a Renașterii, ce își perpetuează mai în viștea în zilele noastre. Era însă prea personal, prea vulcanic pentru a deveni sed de școală literară. Pentru aceasta i se cerea tactul lui Eugen Lovinescu, care accepta cu prudență și respingea cu delicatețe. Inițiatorul Noii Junimi era dominat de propria sa personalitate, fapt ce îi frîna inițiativa îndreptată în direcția formării tinerii generații de scriitori.

În următoarele sedințe ale Noii Junimi au fost citite poezii de Magda Isanos și Mircea Pavlescu, fragmente din proza lui Eusebiu Camilari, Magda Isanos, soția lui Camilari, femeie de o rară distincție, era o poetă sensibilă și talentată, infirmitatea ei constituind prilej de bogate interiorizări, de subtilă autoanaliză.

Curînd, scriitorii consacrați și-au epuizat rezerva creațiilor și au venit rîndul încercărilor studențești. După lectura unei poezii, care în spiritul junimismului trebuia citită de altcineva decît de autorul ei, G. Călinescu, asumîndu-și rolul lui Titu Maiorescu, întrebă din ocol cu privirea celor din sală :

— Ei, ce părere aveți ? Cine era cea de spus ?

Studenții tăceau din timiditate, universitarii, leșeni din lipsă de opinii. Pentru adoptarea unei atitudini mai corecte în cel mai propriu sens al cuvîntului, Călinescu insistă totuși citînd părțile celor de față și cum tăcerea risca să se prelungească la nesfîrșit, Călinescu se adresă așa cum era firesc, celui mai în vîrstă dintre specialiștii în literatură, adică lui Octav Botez :

— Ei, domnule Botez, ce părere ai ?

— Vedeti, nu pot... trebuie s-o mai aud o dată.

Ca de obicei, poezia era citită, rîscîțită, dar Octav Botez nu putea să-și spună niciodată părerea.

Intr-o zi, oferindu-mă, am dat lectură poeziei unui coleg dominată de un romantism fantastic, naiv. Poezia începea astfel : Omul cu capul de mort se opri pe loc. Fiindcă, pe atunci, doi dintr-un universitarii leșeni : George Cuza și George Pascu, reprezentanți ai ideologiei de dreapta, își acuzau în mod nejustificat colegii că ar fi francmasoni, renunțînd la orice comentarii, profesorii prezenți se temură să nu mărească

Viorel Alecu

Continuare în pag. a 6-a

ÎN ACEST NUMĂR :

- „Gînda” — fragmente de roman de Vasile Rebreanu • Poeme de • Virgil Carianopol • Gavril Matei Alabstru • Virgil Mazilescu și • Gheorghe Daragiu • Reportaje de • Patrel Berceanu și • Vartan Arachelian • Numele poeziei de Cezar Ivănescu • Cronica edițiilor de Gheorghe Suciu • Fantasticul, dimensiunea a „prozei scurte” românești de Nicolae Ciobanu • Repere de Aurel-Dragoș Munteanu • Cumpănă de George Alboiu • Dintre sute de catherine... • Viața cărților • Revier

REMEMORĂRI

O noapte cu Marin Preda

azi-noapte pe la cinci, la cinci și-un sfert, în cartierul care-mi aparține se făceau simțite în ecouri multiple, m-am fost trezit din somn și-mi era bine.

Si atunci i-am văzut ! Era abur și vis lîngă pat cu alura lui grea de țaran, îmbrăcat în costum de un gri indecis, pe Marin Preda de acum și un an.

N-am crezut că e. Mi s'aua, uneori... Si în vis, refuzîndu-l cu Visul, îl vedeam depărtat, ridicat sus, în nori, apărîndu-și avar, mantscrisul.

E o clipă moncher, (chiar Dos Passos mi-a spus) cînd invie din Vreme țărani. Sint bătrîn și tirziu, mai bătrîn ca Isus, și-mi fugiră în Lună totii anii. Noi renaștem moncher, sin-

tem tineri și vii și pămîntul respiră aproape și țărani se-ntorc ostentiți pe cimpii ; n-a fost chip cîneva să-i îngroape...

Se făcea că e viu, îmi venise în vis ca un mire trezit din somnie. L-am rugat să-mi explice direct și deschis, de-ce-mi spune durerea chiar mie.

— Nu îți mînte moncher, cavalcada de mai, caii tăi rîscîpîndu-se-n pustă ?

— O esarfă de nori și galopul nebun în napraz-nica goană — augustă ?

— Nu ții mînte moncher ! Nu ții mînte nimic, doar mrosul fâinii la moară și o cum-pănă-n cîmp, și un fluture-spîc, și țărani ce nu știu să moară !

— Era alb ca nădejdea mireșii sub voal, (se-mbrăcase în haine de seară), și în scîlpătul scurt al luminii, astral, m-ntreba monoton și firesc și egal :

Mircea Micu

Continuare în pag. a 6-a

alexis, văzând această lume a boemiei pierdute, își aminti de vremea când și el făcea parte din ea. Și aminti de Ginda, azi soția ministrului Felix Huniade, ar fi putut apăla la ea pentru aprobarea scenariului.

Ginda Mavrodin, pe numele ei de fată, își petrecuse, după terminarea unei școli populare de artă, multă vreme în cercurile boemiei; fără știință, frumoasă, visătoare și ea o mare artistă neînțeleasă, deviza lor, a boemilor, era aceea a unui mare poet contemporan care, deși fusese între cele două războaie, în timpul legionarilor, apoi al războiului, un demagog, scrisese odată celebrul: **Nici un vers pentru contemporani,** vers care deveni apoi, pentru parte a boemiei, deviză, căci, cei mai mulți din ei, nepublicabili, jignii și improscati, fără ca măcar să-și mai dea seama de ce, cu amanta fără sal, soba fără lemne, trăind prin ciocobae periferice ori marse de parăsite, negăsindu-și editor, pictorii, cumpărătorii, cu datorii nu numai la Fondul literar, constituiau o lume, o parte bizari, interesanți — așa cum era de fapt și Alexis, — mai mult prin biografie decât prin operă. Alexis se amușese din această lume care acum îl birfa (Ginda și chiar Huniade cunoșteau bîrfe); și se spunea astfel despre el:

— Cînd va face film, Alexis Moruzi nu va mai fi cel mai mare din cinematografia română, cum e acum cînd n-a făcut nici unul. Sau, aflîndu-se despre ascensiunea lui rapidă în București, se răspîndi repede așerturile care deveni notorii: — Alexis a compromiș nîm și șantajul. Adevărul e că Alexis posedă alte calități, era un deținător de secrete, un Mefisto care își dădă seama că această boemă, formată mai mult din tineri care deveniseră înrîiți, acriți și că în fond, această boemă veștă — pe care veis nimeni socialistă — conținea o doză însemnată de perfidie, fiindcă adesea poezi, pictori, muzicieni mediocri făceau din viața boemă, derizorie și mizerabilă, o justificare a rății lor timpurii, unii se avîntaseră în ode care se publicau, numele lor circula, se trezeau cu premii, erau trecuți în manuale, și vorba lui Fănuș Neagu, deveneau clasici în viață. Un tip ca Patrafir Beleză era un as al literelor, pe cînd Argezi, scos din Academie ca și Blaga, vindea cîrele la poartă Mărtisorului iar dramaturgul Tudor Măstăcescu vindea în Piața Mare pungile de hîrtie — confecționate cu propria mîină din colecțiile revistelor la care colaborase; unul ca Patrafir Beleză dădea brîncii ușilor celui mai înalt for de cultură al Tării, spîrgîndu-le urechile unui Călinescu și Philipide cu un discurs de recepție întins pe zece pagini și intitulat: **Perspectivă deosebită creației literare de planul stalinist de transformare a naturii.** O parte din fronda deci urcase pe astfel de „baricade”, în timp ce alții se considerau „rezistență”, adică din plutonul Argezi, Blaga, Voiculescu, și mulți alții, fiind în fond — spre deosebire de acești mari artiști și care își așteptau în bronz operă, persecutați de Atomisti (de la A. Toma et comp.) — niste ratați, tineri, majoritatea pretinse talente, înțelegău să hoinărească lenevos, pătrunși de un levantisim pigrobos, fără travaliu artistic, căruia să i se abandoneze, preferînd dezordinea trairii diurne, oameni abia ieșiți din adolescență, care în fond puteau trăi onest, era un amestec imprezibil în care se confunda escrocheria, naivitatea, și dezordinea, căci de fapt omul e uncoari talentat așa cum se dovediseră unii din ei. — E în stare să scrie cărți excelente, poezie, proză, cum fusese cazul lui Labiș cu **Moartea căprioarei**, fiindu-i însă imposibil să se supună rigoriilor unor munci regulate. Trăiește singuratic, arătîndu-și în vîzului lumii coatele ruote, doarme pe un pat desfundat și se lasă absorbit de somn și de vise, unii cu tinerească seminătate oferău postaza „artistului ca saltimbano”, alții pe cea de „decadenți”, „mallarme”-eni, „avangardiști”, fără măcar să fi citit un vers din acei mari autori francezi, considerîndu-se artiști fără altă sensibilitate, talent. Adunătură în care se simțea și pulul unei activități laborioase, dar și multă lenie, lume plină de utopii strălucitoare, entuziasme vagi, amestecate cu anumite dorințe de înnoire — urînd pe boși și etabi, pe „burtoși” — de plictiseală, de discordanțe treacătore, de speranțe nesigure, unde se proclama că societatea e alcătuită din proști și din escroci, și unde dragostea nu-i decît o tîrguială jostnică, societatea era plină de abuzuri, de aresături și în care numai profanii triumfă, consolidîndu-se cu așerturile lui Voltaire care spunea că haina omului de literă este liveaua sârăciei, fiindcă este a destulă de necunoscută lumea care așteaptă totul de la pana sa. Nimic mai subred. Omul care scrie pantofi e sigur de trairul său, cel care scrie o carte sau o traqedie nu e niciodată sigur de nimic.

În această lume, deci, își făcu intrarea Ginda, se pare că fusese introdusă chiar de Alexis, care, pe atunci, cu toată privirea lui dîcchiată, cu ochii lui satanici, încrucișați, un ochi de lod și unul de culoarea bronsitei, arbora o prestanță seniorială, cu o haină albă pe umeri, pîrînd că visează profund, chiar și cînd vorbea ori mergea, pradă unei vesnice nostalgii, avea unul din acele nasuri imense, cu desăvîrșire nobile — spunea el — desăvîrșit de corecte, care prin înșeși dimensiunea lor sint caricatura frumuseții; în acest nas mare și în barba mai neagră decît lava lui Tarre del Greco, cure-i încădrea obrazul palid, pe atunci, ca o mască de teatru, barbă despre care el spunea că e altă de dură, de aspră, de ascuțită ca un fierăstrău și că ajutorul acesteia poate rețea gîtu unei fete, al unui rival, rîni un umăr, țîia fesele ori sinii oricărui femeii, și care afirma că e socialist, comunist, nu boem, sint comunist, spunea, convingerile mele comuniste sint ca nebunia celui care se crede transformat în linx... Sint comunist pentru că nu pot fi locuitor al Carabelor. Am nevoie de o cantitate enormă de libertate: mi-o va da oare comunismul? Vreau să fac filme! Și voi apăru-se deci în Ginda, în timp ce în ochii lui străluciau licăriți infernale, avea o fată verzuie aproape, lividă, de om în apropierea morții, Ginda îi cedase în obscură lui mansonard, în care Alexis se visa un Napoleon al filmului, urmîrînd mirajul gloriei de care era sigur, făcînd dragoste pe oscar, desfundată, cu un picior rupt, fata îi spusese în final că va scrie un eseu despre „Incomoditatea comodelor” și tot ea îi spusese — știînd că Alexis avea un mare succes la femei — prîndu-i fata, nasul mare, barba lui ca un fierăstrău ca un jongler — zicea el — că această paloare, lividitate, verzuie aproape — de fapt Alexis își dregea chipul cu pudre de culori diferite, compunîndu-și o figură martirizată, de om sfîrșit și care proclama că va muri de nostalgia lumii invizibile, deci Alexis vopsîndu-și nu numai fata, mai târziu avea să-și vopsească în verde ori în albastru și barba lui ca de fierăstrău și coama precum Baudelaire, zicea el — stînd pe canapeaua respectivă, cu aceeași figură martirizată, Ginda îl privi cu milă, explicîndu-i, cu naivitate, rostînd gînduri cu glas tare, cu vocea ei dulce, catifelată: — Să nu te necăjească figura ta, Alexis, ochii ăștia te fac interesant, pari un drac, nu te supăra, barba era ceva de țap, care tot pe Diavol îl intrucipează, iar faptul că obrazul îți-i verde îți-i da un aer fatal, de ghiaur devorat de pasiuni și etc... remuscări. Femeile sensibile, ca mine, se găsesc interesant învopsîndu-se de sfîrșitul tu apropiat, nu te lasă să aștepti prea mult fericirea, vor ca cel puțin pe lumea asta să te bucuri de ea, și îți sîrău, în timp ce Alexis îi spusese să nu uite să scrie acel eseu, își puse pe nasu-i enorm poada sfină, un monoclu de care se desprîștea nici în somn, pentru că, spunea el, să distingă mai bine visele, ea îi numi **tovarășul miraculos**, cînd acesta îi vorbea despre faptul că el e comunist doar pentru faptul că nu poate fi un locuitor al Carabelor, apoi Ginda îi promise că va scrie neapărat eseu despre incomoditatea comodelor.

— O să traduc și pe Shakespeare, spuse ea vizătoare.

— Ca să-l traduc, îi spuse ciudat devorator de trupuri tinere, nu-mi mai rămîne decît să inventez o românește.

Am să mă apuc, răspunde ea cu gravitate. Mă las de pictură și o să iau lecții de românească de la tine.

— De la mine, scumpo, lei altfel de lecții... Iesîră la braț și acum înaintau prin niște porțel, doare prost luminate, între pereții negri ai unei fundături înguste, coborîră niște trepte umede, de lemn aproape putred, prost apărate de o bară de fier nesigură. La stînga, un fel de vizuină deschisă lăsa să ghicești în întunecimea incertă nicovala tăcută a unui lăcătuș care nu se vedea. Ca și cum nimic nu trebuia să lipsească melodramatic punei în scenă, un corb, foarte jumult, topăia pe marginea unei platforme. — La solee! — i se adresează Alexis și luîndu-i în brațe se repezi pe aceleași scări, făcînd cale întoarsă, ca să revină peste puțin,

vasile rebreanu

Fragment din romanul
-LEGAȚIVĂ CENTURILE DE SIGURANȚĂ-

GINDA

Fragment din romanul
-LEGAȚIVĂ CENTURILE DE SIGURANȚĂ-

Desen de Luminița Frîțișă

spunîndu-i că pentru o artistă ca ea singurătatea, izolarea au sint cele mai recomandabile lucruri: o s-o introducă, chiar în seara aceasta, într-o lume pentru ea necunoscută. Emoționată, Ginda spuse că pentru această treabă trebuia să se prezinte altfel, să facă o bună impresie. Erau în stradă și tocmai conveniseră asupra orei și locului de întâlnire, cînd un tip se opri în fața lor și surprins că-l vede pe Alexis, exclamă grav:

— Tu, aici! Prin ce minune? Dar ești mort de optzeci și șase luni!

— Tăcere, șopti misterios Alexis, e un secret pe care-l duc în mormînt: și tipul dispărură multumit.

În lumina becului și a unei vîrline fata, perplexă de acest neobișnuit dialog macabru, se uită iar la omul cu monoclu pe nasu-i mare, monoclu pe care el îl purta nu numai pentru a epana, dar mai ales pentru a-și ascunde gîzvanul din ochiul său de iad, de pesteră demonică, și fata lui verzuie, cu barba ca fierăstrău, parfumată acum cu smîrnă, i se păru chiar frumoasă, iar felul ciudat și paradoxal de a vorbi, de o bizarerie studiată, mantaua aruncată pe umeri, toate acestea îl dădeau înfățișarea unui personaj din alt secol, care-odă inspira o respectuosă admirație.

— Ce-i cu corbul acela? îl întrebă.

— Eu duce existența unui păstor care-și crește oile într-o oază, îi răspunde el, și care bea apă de mare dintr-un craniiu. Și fata ascuțită cu admirație paradoxală lui răspuns și își aminti că văzuse într-adevăr pe sobă un craniiu, asadar, trebuia să fie acolo și un corb bătrîn, jumult, ca-n vechi ilustrate.

— Atunci, îi răspunde ea conform aceleiași logici, eu mă duc să-mi văscușec unghiele.

Se întîlniră la ora fixată și Alexis văzu că fata e îmbrăcată destul de fisticușu, luară un tramvai spre Bariera Vergului.

— O să te duc la circula clădită între mări... îi spuse Omul cu barbă lungă, cum îl boteză ea în taină.

— Printre pirati? întrebă ea cu o voce angelică în contrast cu îmbrăcămintea-i de carnaval.

— E bine că te-ai îmbrăcat așa, poate prînd chiar un carnaval.

— Pirati literari, care dorm în hamace.

— Craniiu...

— Da, ai și cranii pe pereți, dar cultivă în ele plante, Alexis părea un corsar cu mînuși galbene. Cînd se dădura jos, păsînd prin ulcioare întunecoase, simți parca, așa cum o ținea de braț, nesiguranta ei, mersul doioșnic, ponicit; vibra o teamă în trupul ei și doar curiozitatea îl dădea o vagă speranță, ușoară, în celălalt talger al ființei ei. Atunci el o încurajă:

— Să știi că sint în fond niște prosercisi care vorbesc în limbajul zeilor.

— Sint și pictori? ..

— Bineînțeles, toate categoriile. Eu fac parte din statul major al bandei.

— Mama boemilor.

— Exact. Dar, află că așa săraci cum sint, speranța este religia lor, încrederea în sine este codul de legi, caritatea e bugetul lor.

— Îți faci autoportretul, întii fata.

— Ai ghicit! Spuse el cu surprindere.

— Continuă. E foarte interesant...

— Toți acești băieți sint deasupra nefericirii

și destulul lor, chiar dacă norocul nu le-a suris, mereu depinzînd de un „dacă”, spiritual ca folclorul lui Argezi, vede că miste iubitori ai pahrului, oh, datorează Fondului literar tot atât de mult pe cit beuu...

Evită însă să-și spună că printre acești tineri despre care se spune că dau speranțe existau mulți care, ignorînd viața practică, societatea, trăiau într-o lenevie și adorație reciprocă, negînd totul, închipuîndu-și și crezînd în arta înșee cu ei; și ca face parte din această categorie, gîndise corsarul, numai că ea nu ignoră viața practică — tineri care își imaginează că stînd în mansarde lor sordide, din care numai foamea și cererile de împrumut la Fond îl scoțeau, și închepuiau în lenevia și obolomovismul lor — autori, în cel mai fericit caz, ai unui volum gros cit o lamă de ras, că prin această „operă” au spus tot și așteptau ca admirația publică și bunăstarea să le dea asalt și să intre în duhuitoarele lor mansarde spîrgînd usa; unii dintre ei erau bizați, își ziceau discipolii artiști pentru artă, iar după credința lor arta pentru artă înșema a se diviniza între ei, a nu ajuta împlinirea, care nu le știa nici măcar adresa, așteptînd pedestalele să vină să li se așeze sub tălpi.

Ginda avea să-și amintescă mai tîrziu de acea seară, de lumea bizară pe care urma s-o cunoască, și o cunoscu, de vorbele lui Alexis, despre care, acum, cînd lucra frenetic la coproducția româno-americană, îi aminti cineva din vechii camarazi, unul care rămăsese tot un pescuitor de lună, trăind tot în marginea obișuierilor, trăind dintr-o hrană himerică, unul pe care-l înșii într-o dimineață în Ober, nesigur pe picior, pe el cu o haină veche din care îl ieseă cătușala și vatelina prin umeri, cu pantalonii rupți lăsînd să i se vadă izmenele înșezite de nespălare, fost luptător și băutor perpetuu, nici nu se ocupase de artă, frecventa doar pe amici ei, era urit, de o urîțenie vul-

„Conte”, descriere pe care el i-o făcuse cu amuzament, dar care el i se părua lăbură; îi vorbea cum în aceea încăperea, dacă se putea numi astfel, nu exista nici o mobilă proprie; zisa: a pat amărit, din care curgeau paie, care servea ziua drept „divan”, într-un colț, un bufet cumpărat de la Talcio, ce aducea a stil Ludovic al XV-lea, ale cărui podobe de aramă fuseseră vindute într-o zi de foamele, cei doi amici, ca să se încălzească, inventaseră un sistem ingenios, botezat pompos: sobă. Făcuseră în podoa o gaură de un metru pătrat, prin care lișea o coloană de aburi venită de la gradurile de dedesubt. (Văzuse și la Paris, noaptea, oameni dormînd pe grătarele trotuarelor, pe care asternuseră ziare, primînd căldura de la liniile subterane ale metrourilor). Acest sistem caloric inventat de Alexis și Conte deși tare miorositor, întretinea o căldură plăcută și lupta împotriva vîntului de iarnă care pătrundea prin ferestrele care nu se închidau... Dar în seara aceea, după ce străbătuseră, ea intrigată, el dezinvolt, mahalale desfundate, pătruseră într-o cameră în care cinci sau șase mese nepentite solid pe picioare de fier se înșirau de-a lungul unui divan, ale cărui perne pălate arătau ca mult au fost întrebunțate, culere din oase de animal ori brate omenești, sustineau lodene rupte, pâlării motolote, cîțiva din acești componenți ai areopagului artistic fîneau tăcuți din lulele, cratere nevăzute fumegînd pe lingă pereți, cîteva cranii cu flori în ele, hamacuri în care dormitau fete sau băieți slinosi, într-un colț un tip sculțoș avea într-o traversă de cale ferată, în alt colț, o fată frumoasă poza ca o tinără Veneră unui tip. La sosirea celor doi se auziră exclamații, aplauze, cei de la masă ridicară paharele, somnorosii din hamacuri se ridicară și ei.

— V-am adus, domnilor, domnișoarelor, pe autoarea celebrului eseu, pe care desigur l-ați citit și care a apărut ca articol de fond în toate ziarele... începu Alexis.

— Titlu! Titlu!, se auziră voci.

— Bravo!

— Titlu este următorul: **Eseu despre incomoditatea comodelor!**

— Ura!

— Bravo!

Toți erau în delir.

— Genial! Aplauzele nu conțeneau.

— Această idee, **Ginda Mavrodin** — și nu uităi acest nume! — este o țară! O țară și nu uităi între ingeri și demoni, la 40 de grade deasupra latitudinii masculine și la două grade sub tot ce se apropie mai mult de Ecuatorul lui Dumnezeeu.

— Exact!

— Trăiască!

— Să se dezbrace!

— O vrem goală!

Corsarul, înălțîndu-și barba lui ca un fierăstrău, potrivîndu-și monoclu, adîncînd în mîna sa monoclu, parvenea la mare, pe care îl purta ca pe o aleasă podoaibă, fluturî mînușă galbenă și li strigă, îi potoli repede.

— V-am spus, dudua, zeția noastră, e angelică și puritană!

— Afară!

— Afară! cu toate acestea se va dezbrăca. Decamdată să bem! Era o adunătură în care fata nu știa ce să distingă, unii păreau gangsteri, alții cerșetori, pe fețele unora se ghicea o fatalitate asinată, se vedea pe alții, din aerul pe care îl degaja tinuta lor că muza le era mamă vitreă, căci călăuz, pînă la ferestre scîrțîi de viori și falanga sacră a boemiei fu cuprînsă de un satană delir. Urletele nu conțeneau, cei din hamacuri săriră descuși pe pîmint, oada nu avea parchet, hoarda gălăgioasă nu-și conțeni delirul nici cînd tiganii lăutari intrară în casă în urlete și aplauzele tuturor în această gălăgie Alexis își ascutea pipa și pîndîndu-și-o la butoniera se pe o floare de cîmp, îi șopti:

— Să știi că pînă la urmă trebuie să te denudezi. Pricenit?!

— O.K., făcu ea și pîși dezinvolt spre unul din cranii în seara aceasta, simți mîngăirea bușucioșii sălbatice și-și aminti de biserică, de femei umite, bătrîne, finindu-și în miinile lor cucernice.

— As vrea un cap de mort, îi spuse ea lui Alexis, care o ținea de braț, mîndru și posesiv.

— Dorii ceva frumos?

— Da, pentru atelier.

— Vă servesc... continuă el jocul. Am un cap tinăr, cu toți dinții, am să-i articulez falca, o nimica toată. În opt zile îl veți avea.

Cineva recită:

**Vor face copii bietelor femei
Căci care vor fi poate flăcăi
Numai pentru a nu dispărea
Neamul brutelor și al recuzitorilor**

dar nimeni nu-l asculta.

Un tip, care stătea rezemat de perete, lingă cranii cu flori — titlu de tablou, gîndi Ginda Mavrodin, și care făcea impresia că se plictisește — purta pe cap un joben uzat, era încins cu o șarfă roșie și verde — îi zise lui Alexis: — Dumnezeeu! care sintei? Mama boemiei, se spune că vrei să ne părăsîți...

— Nu văd de ce să continua să mă ocup de evenimentele care nu mă interesează...

— Dar, domnule Moruzi, pierzi o situație frumoasă! Ești bulșuc, staroste, Mamaaa...

— Zău că nu merita.

— Dar ce vrei să faci, domnule Moruzi?

— Nimic. Ca să nu faci nimic n-ai niciodată nevoie de prea mult timp.

Unii povesteau legende hazoase despre Zăróni. În alt cerc Alexis fu interpellat de o dulcine cu o înfățișare destul de lăbură, era beuță și tunșă pe cap, de sub bluză desfăcută un sin galben îl iesise provocator.

— Nu vă plictisiți în mansarda dumnezeevoastră, domnule Moruzi?

— Alexis o privi și scoîndu-și lornionul, se apropie de sinul gol al fetei, studiîndu-i cu ochiul lui negru, fugit într-o parte.

— Am auzit că e lingă un cimitir, rosti fata și își scoabse și celălalt sin, tot atît de galben (Ginda nu văzuse cimitirul, e adevărat că nici nu se uitase pe ferestă).

— Pot vedea de la ferestă toate convoaiele funerare, îi răspunde Corsarul și îi mîngîie încet sinii.

— E foarte monoton, observă fata, fără să ia în seamă gestul viitorului rezigor.

— Ah, nu, dudua, nu-i niciodată același convoi.

Unul din ei decora un perete cu figuri violente colorate, numai femei goale, în cele mai năstrănușite pozitii.

— Acela e ciclist, muzician și fals țigan, o lămură Alexis.

— Col care spunea smoaave, fără să se întreprindă din povestii, îl strecură lui Alexis un bilețel, pe care acesta citi: „Ai putea să-mi împrumuti zece lei?”, apoi i-l întinse Gîndel filosofînd:

— Orice om poate să-și bată joc de cruzimea și stupiditatea universului, făcînd din propria viață un poem de incoerență și absurditate. Așa faci și tu.

— Adică?

— Visezi să faci filme și mă țîn de pictură.

— Mi-e sete.

— Să-ți torn absint? Majoritatea beau vodkă. Fata se profilase pe vin, voia să nu se imbete... încă.

— Vreau apă, spuse ea serios.

— Dacă-mi pozezi...

— La tine în... atelier, spunea ea.

— Nu se poate.

— De ce?

— Fiindcă se află la etajul întii și jumătate.

— Îți pozez aici, numai adu-mi un pahar cu apă.

„Alexis se execută și cînd îl întinse paharul, o preveni cu glas înalt, ca să-și uimească asistenta:

— Te otrăvesc, Ginda, așa conține toți microbii de pe pîmint și din cer, și foarte grav, pentru a-și uimi și mai mult galben, luă o călimară cu cerneală roșie de pe masă și își turnă... în absint, cum nimeni el vodkă, cîteva picături, apoi bău paharul dintr-o rîșufare.

Un corn de vîntătoare se auzi, ca un semnal și lăutarii auzîndu-și încercară viorile și începură să cînte.

Poeme de VIRGIL CARIANOPOL

Scrisoare

Imi scrii să-ți spun ce fac. Mă plimb
Visez cit pot și mă gîndesc
La cit de multe și le-ăș scrie
Și cit de tare te iubesc.

E vară pe meleagul nostru
Stau tot la masa unde știi,
La care-am stat odinioară
Inconjurați de-aurării.

Alerg adese ori spre-acolo
Cu cite-un gînd grăbit, de rug,
Dar el mereu mă lasă-n urmă
Fîngind mai iute decît fug.

Acum, e un amurg cum poate
N-a fost pe-aci așa mereu
Bătrîn soare și pe tine
Te ametește-n gîndul meu.

Un pui de vînt numără cărții
Lăsată unde-am șezut,
Foile vechi, greșele-ntruna
Și-o ia mereu de la-nceput!

Elegie

Vine cite-un om și cere
Cîte-un cîntec de putere.
Vine altul mai bărbat
Și comandă alt cîntec.

Lăutaru-ascunde-n el
Cîntece de fel și fel
Și de fiecare dată
Dă și cîntul după plată.

Circumurul și el are
Băuturi amețitoare
Și le dă de ani și ani
După om și după bani.

Unul vede doar în iar alalt
Vrea-n pahar numai înalt.
Unul nu vrea în fel de fel,
Doar să stea la via cu el.

Unii după-aceea sparg
Lumea și se duc în larg.
Alții cîntă, alții iar
Cad pînă s-a-jungă-afar.

Nu mai e, în orice seară,
Beau și beau doar dor de țară
Beau pînă mă ameteșc,
De tot ce e românesc...

Însemnare de aseară

Aceleși parăc-și totdeauna,
Aceleși așideri ne-ncetă,
Aceleși timp trecut prin care
Și altădată am umblat.

La fel parcă întruna nînge,
La fel cad frunzele mereu,
Aceleși viscol parc-aleargă
Prin codrii cîntecului meu.

Imi pare că aceleși valuri
Izbesc în țării fără popor,
Cî-mi stau în cale-aceleși zbrateri
Din care nu fac nici un pas.

Și totuși e ceva în altfel,
Ceva schimbat cu orice zi
Sint tot mai nins în mine cadrul
În care timpul-ngalbeni.

Pleacă și păsările-n cîrduri,
Veniră altele și-apoi
În locul arborilor falnici
Se ridicară arbori noi.

Bat alte valuri fărîm ul
Atiea bucurii s-au tors,
Din valurile ce pleacă
Și-aceleși nu s-au mai întors.

Atitudine

Sint tot așa ca totdeauna
Pe drumul meu pe care trec
Nu sint oricum va fi să-mi fie,
Nu pot de mijloc să-m-aplec.

Nu-mi plac lăudăroșii, hoții,
Cei care spun ce nu gîndesc,
Detest mereu pe-acia care
Decit să lupte huzuresc.

Sint pentru dragoste în viață,
Pentru dreptate și senin
Sint contra celor care fură
Și care nu trăiesc deplin.

Respect pe-aci ce-ascultă glasul
Acelor ce-s bătuți de vînt,
Pe-al celor ce cu durere
Scot numai lacrimi din cuvînt.

Salut bătrînii totdeauna,
Pe-al vieții și pe-al țării drum,
Ce merg alături cu mine
Pe drumul care-l merg acum.

Nu lauducii și dușmanii
Acetui vrednic neam al meu
Și nu-i voi lăuda vreo dată
Oricît mi-ar fi, în drum, de greu.

Cit ce e luminos în vreme,
Tot ce e drept, ce socotesc
Ca va rămîne peste astăzi
Și este numai omeneș!

gavril matei a lbastru

Căldură adunată

Te aştept, cu o incomensurabilă bucurie, ca pe-o sacră minună, care nu s-a mai întâmpinat niciodată. Imi aştern sufletul în calea ta, să te primească şi să te petreacă. De unde ai apărut în mine, fericele atit de mare, că mă împletesc de picioare. Nici de vint risipită, nici ieşită din mare, nici din coasta mea biruită. Nu te-a născut vrea mamă de pămint şi nici vreun zeu ceresc nu ti-a fost tată. Ai apărut ca vremea din cer strecurată. Eşti doar o adiere de vint, o albina firavă ce zumbăie vrind să păstreze-n stup căldura adunată. Eşti doar mireasma unui fulg în zbor cind trece pe la geamul unei flori.

Tezaur

Cum ai să vii, cum ai să fii în casa mea, alungându-mi nopţile pustii şi bătrâne? Tristeţea să mi-o iei cu mina ta mică din suflet şi s-o arunci în trupul unui ciine.

Cum ai să vii în interiorul meu de bărbat? Atunci, pe afară, cit de pustiu va rămine? Acelaşi soare-n cer dind lumină acelaşi lună.

Şi aerul, va mai fi el la fel de curat? Nu pot să-mi mai inchipui lumea fără tine. Mă simt chiar vinovat că eu l-te-am furat. Am să i-te păstrez aşa mai bine ca pe un lucru tezaurizat.

Flacăra grea

Sint acoperit de fiaoare din tată în fiu ca un puţ de răcoare într-un pustiu. Mă adie Chintesească curată Flacăra vie şi nestemată. Umbri prin cornea mea ca o iadă aleasă cu bat de mărgea şi cu trup de mătăasă. Imbrăcată-n lumină eşti ca marea de sare cumplit de blindă şi lubitoare. Mai stufoasă şi fosfoasă liniştită şi ameţitoare plină de apă şi orbită de soare preacuritoare flacăra grea.

Profil în bronz

Urmare din pag. 1

E.S.P.L.A., cartea fiind lansată la actuala librărie a Universităţii, librărie pe lângă care îl vedeam deseori pe autorul „Poemelor lumii” îndreptându-se într-o tăcere solemnă spre Biblioteca universitară, purtând în mână nepăsătoare servietă în care mi se părea că se afla cutia miraculoasă a verului, a verului său pe care încercam să-l înţeleg şi să mi-l fac apropiat.

Mi se părea de-a dreptul fascinant să descopăr de-a lungul anilor marea prietenie dintre poetul Lucian Blaga şi profesorul nostru Ion Breazu. După cum se ştie, în bună măsură, corespondenţa Blaga-Breazu a apărut de-a lungul anilor în revista TRIBUNA — revistă la care odată cu terminarea studiilor am devenit redactor, având posibilitatea să-l cunosc pe Agăbiceanu şi Eftimiu, Tribuna la care, spre uimirea noastră, a tinerilor redactori, Blaga a urcat într-o seară întinzându-ne mina. Pot spune că în acea clipă m-am simţit cu adevărat fericit. Imi ziceam că este mina poetului cu care nu striveşte „corola de minuni a lumii”. Este mina sa, minile sale pe care nu peste mult timp le-am văzut încrămpele pe piept.

Atunci, din nou mi-am răsunat în memorie versurile lui Blaga scrise pe îndepărtate ţărâni lustrate: „Cu zălele-ăltărea drept, / Cu miinile-cruce pe piept!”.

Vulturomiala

Ca un vitez care te ia de pe picioare şi te ridică la înălţimi uluitoare cu miinile lui inmuiate în cer sau ca un vultur care a răpit un miel pe piscul zăpezilor strălucitoare intruptându-se lacom din el pină cind victima şi călăul devin acelaşi trup şi aceeaşi linie castel m-ai răpit tu pe mine reneşându-mă şi născându-mă lar ca o sălbăticiune ce mănâncă un cal.

Catren

Cit de greu e iubirea! Decit toate lucrurile grele mai greu. Şi decit viaţa şi decit moartea şi decit ura şi nemurirea.

Frunză îngălbenită

Nu există iubire. Ne tăvălim prin ceruri şi ne îmbrăşşăm cosmic. Viată-i cea mai bună minciună pe care materia şi-o reposedeşte. O, şi timpul, ca o bulă de spumă ce se sparge mereu, se topeşte. Iar în toate acestea doar desperarea miinilor tale care mă mîngie ca două frunze îngălbenite căzînd. Fericea e să te poţi bucura de o frunză ce cade.

Rază râneşte-mă

Un miracol e orice început. Lutul nostru de ulce şi oale. Dimineaţa care se ridică din lut în alveolele cerului goale.

Zluc de astăzi unde a început lumina să se nască-n rotocola? Un soare ce s-a stins demult arde în frunze şi pocale.

Rază, râneşte-mă, răzbuătoarea înfligă-n mine acu-ţi pin-la os. Pompează-ţi focul şi mă doare cu farmecul tău dureros.

Nu am nici gust şi nici miras. Nici mort nu sint ieşit din scăldătoara, Ci mi-a întors lubrea te pe dos şi sufletul şi mintea-mi arzătoare.

patrel berceanu

EMBLEMELOR ORASULUI

Sintem un scriitor fără răbdare şi ceea ce e mai grav, nu posedăm farmec balzacian: în loc să ghidăm ochiul interior al cititorului în jurul unui fotoliu în propriile impresii. Metoda aceasta nu ne-a impus-o demonul originalităţii cu orice preţ, ci, pur şi simplu, vastitatea subiectului. Căci, orice am zice, oraşul Tirgu-Mures e ceva mai vast şi mai complex decit un fotoliu de epocă. Dar mai dificil — fiindcă viază.

O DEPRINDERE: LUCRUL TEMINIC FĂCUT

Ar fi nedelicat să-ncepem prin a-i oferi cititorului de la bun început acele embleme titulare ale oraşului, fiindcă nu vrem să concurăm nici presa zilnică, nici televiziunea şi cu altă mai puțin cărțile poștale ilustrate. Să începem prin a evoca o caracteristică ardeleană: obsesia lucrului bine făcut și în jurul capăt. Povestea următoare: există la Teatrul Național din Tirgu Mures un recuzitor cu o savantă și extraordinară constință a meseriei (cetteste artei sale). Să zicem că se montează o piesă care are nevoie de câteva elemente de decor interior din secolul al XIX-lea, stilul X. În loc să accepte cu bună solutie a măsuriilor decorului prin piese vitrege, recuziterul nostru dă fuga în oraș la familia cutare care posedă piesele originale. Dacă nu se găsește în oraș, nu-l bai, dă fuga la Rechin, la Sighisoara sau la Tirmăveni la o altă familie unde știe că se află piesele autentice și nu altele. O să spuneti că teatrul nu concurează natura, dar recuziterul nostru știe prea bine că mobila stil nu crește în natură sau că Hamlet nu dormea totuși pe o somieră Relaxa. Pe de altă parte, în teatru, lucrul bine făcut se definește și astfel.

URBEA ȘI DIFERENȚA SPECIFICĂ: GARA

Oricum ai lua-o, ori dinspre gară spre oraș, ori dinspre oraș spre gară, imposibil să nu remarci marea incongruență estetică dintre soliditatea și farmecul marelui oraș și mizeria și sărăcia garii. Același tip de gară cu stiluri de lemn la peron îl avea și Craiova pină acum 14-15 ani, dar i-a luat locul alta cit o catedrală și luminoasă foarte.

Gară mică are și Sinala dar parcă e altceva. E drept că Tirgu Mures nu stă sub nunte, dar așa e un motiv de îndolită insatisfacție.

UN ARGUMENT HEGELIAN

Teatrul studențesc și Institutul de Teatru filozofică întemănată cum se și cuvine sub același acoperiș. Aici a fost dascăl marelui actor György Kovacs, aici l-a fost elevă Ana Szekes. Aici a fost dascăl pină astă primăvară marelui profesionist al teatrului și filmului românesc — Constantin Codrescu. Am avut plăcerea să-l cunosc ca profesor, nu al meu, dar a nău generații de studenți. Avea har și o uluitoare putere de muncă. Din motive delicate, a plecat și conducă teatrul din Brăila. E altceva, deși tot teatru. Alți mari actori din București nu s-au hotărât să-l înlocuiască. Păcat.

Pe o străduție liniștită, paralel cu bulevardul central, de institutul de teatru din Tirgu Mures a scos de ani de zile sute de actori pentru țările noastre. O suverioară discretie l-a călăuzit eforturile. Un studio de buzunar scoate la rampă an de an, tineri amatori ai Thaliei care au proabșit în țară virtuțile artei celat mai înalte, zicea Hegel despre poezia dramatică.

PE AICI A TRECUT EMINESCU

Încă adolescent fiind, Eminescu a unit Țările Române într-o uluitoare, romantică și solitară călătorie cu pasul. Unul din pozaturile profesice călătorii a fost orașul de pe Mures. Aici a adăstat câteva zile, două care a lăsat-o spre luminile spirituale ale Blajului. O pacă sobră, dar la o înălțime care-o scoate din vedere, comarozăză trecerea Poetului prin oraș. Se știe însă că el și-a odihnit fătură și în bisericuța românească, din lemn, din spatele cetății. Se știe în memoria orală, pentru că altfel autoritatea turistică e „mută” în privinta aceasta. Asistentă punerea în valoare a acestui fapt în virtutea faptului că lucrul bine făcut trebuie să cuprindă și istoria lui Eminescu. Oricum, bisericuța de lemn în formă de navă este declarată monument.

LINISTE STUDENȚEASCĂ ȘI UN PREȚ ZGOMOTOS

Pe jumătate, viața studențiană de aici are alura unui campus universitar. Pe un deal molcom, între brazi, fără vecinătăți vane, înmăeză Institutul de medicină și farmacologie. Mai jos, pe un relief plat, cele 4-5 cămine și cantina. E liniste aici, tot limoul anului. Sint studenți care „coboră” în oraș doar la două-trei săptămâni odată. Sint și studenții care coboră mai des.

Sint medii și medii, adică note mai mari și mai mici.

Există o cafenea studentească care din griji pentru notele studenților produce o cafea contra aristocrației sume de 14,95 lei. Prețul e unic în tot județul. Totuși, într-o iarnă apropiată, lângă cetatea mureșeană am trăit un minut de perplexitate divină. Urcam într-o seară adăstată în cea mai pură zăpadă, spre bulevardul cu castani, atunci desopăvrați de frunze. Deodată, dinspre turnul din nord-vest al cetății m-a izbit coplesindu-mă, un mior pur, dar atit de carnal și neașteptat de... mere, de parcă toate merele pămintului ar fi suferit de insomnie sporovăind olfact în același timp de pace înzăpezită. Deruta mea a fost totală iar plăcerea, ca să zic așa, bogziană. Momentul poetic, atit de sublim, avea val, o rațiune comercială: între zidurile calme și uscate ale turnului se improvizează un deposit de fructe! Dar poezia e un efect nu o cauză!

VICHENDUL

În duminicile cu soare de vară, urba mureșeană, este desigur cel mai liniștit oraș al planetei. Toată suflarea validă, cu autobuzul sau clasic, apostolosește, se îndreaptă spre Week-end, adică, vorbit, Vichend. Aici, în nordul orașului, un brat al Muresului a fost captat într-o salbă de ștranduri cu plaje de... iarbă. De jur împrejur, instituțiile mai rentabile și-au construit vile de o soliditate și bun gust remarcabile. În aceste vile poș și bei cafea, bere, chiar și apă minerală, poș și jocul tenis de masă, se ascultă muzică. Aceste vile ale tuturor se numesc cit se

Desene de Luminia Frătăluț

poate de romantic: Imatex, Azomures și chiar O.F.T.G.M. (adică oficiul farmaceutic Tirgu Mures). Ce e drept, vilele de la munte n-au neme mai puțin romantice: Marioara, Cecilia, Graziela sau chiar Vila 23 Treatment. Inșă Vichendul e agreabil, ireproșabil curat, bine aprovizionat și fără prețuri pipărate. Comercianții de aici se țin după client și-l respectă și într-o ținută din care tocmai lipsește papionul. Și unde comerțul își respectă stăpînul, parcă și bronzul estival e mai sănătos.

LUMINI ȘI UMBRE

În materie de serial de televiziune, se știe, nu există secrete despre protagoniști. Noi însă vom repeta și vom spune cititorilor că agreabila și talentata actriță Monica Ristea, una din protagonistele serialului românesc „Lumini și umbre” este tirgumureșancă, studentă la Institutul de teatru din orașul de bastiină. Mai puțin cititori cunosc însă că Monica Ristea este, prin tatăl ei, concitadină cu Amza Pellea.

Și tînăra actriță a Teatrului Mic, Rodica Nagrea este din Tirgu Mures, dar a făcut institutul la București. În institut l-a cunoscut pe Amza Pellea și, prin forța lucrurilor, pe colegul ei, neactorul subsemnat. Sineur, nepotul Sucei face agricultură la Băilești, dar are televizor și poate citi oricind revista „Lucaferului”.

UN MONUMENT AL CĂRȚII

Prin numărul, vechimea și raritatea cărților adăoștite înmîna, biblioteca Teleki tale respirația celui mai teribil cărturar. Cinci volume masive (nastru toărate la Viena între 1798-1819) curind doar titlurile operelor existente aici. Trei mii de cărți sint tipărite în secolul al XVI-lea, dar există și 68 de incunabile. Sint aici

cărți unice, rarități bibliofile, colecții de gravuri (cele ale maestrilor Piranesi numără nu mai puțin de... 29 de volume). Alături, în muzeul savanților Bolyai adăstă manuscrisul de 19.000 de pagini al revoluționarilor matematicii. Numal colecția „Biblioteca classica” cuprinde 1.400 de autori greci și latini. Biblioteca Teleki este desigur sediul unei cugetări înfînte. Văzînd acest templu al cărții parcă melancolia stîrniea de soarta bibliotecii alexandrine se mai atenează un pic.

„VIZIONAR DE 16 ANI”

Am revenit azi, 28 iulie, să revăd locul (căldura nu mai există) în care a adăstă „Lucaferului” în trecerea lui prin Tirgu Mures. Căldura, mai nouă, cu numărul 14 de pe bulevardul Kossuth adăpoșteze cuvenitul Anticariat. Pe o placă în desusul firmei se află inscripția „Așezat pe-a această placă comemorativă pe acest edificiu, fost odinioară hanul „La calul alb”, astăzi la 13 septembrie 1936 intru amintirea popasului făcut aici în vara anului 1866, acum 70 de ani, de către marel nostru poet Mihai Eminescu în trecere prin Tirgu Mures. Vizionar de 16 ani atunci, a devenit mai tîrziu cea mai înaltă expresie a poeziei românești și a aspirațiilor de unitate națională a neamului românesc. Admirație și recunoștință nemuritorului poet”.

PIAȚA TEATRULUI

Am tot citit memoriile de călătorie ale celor care au văzut, fie un ceas, fie un an, piața San Marco din Venetia. O imagine care să mă fi înfărat peste măsură nu-mi aduc aminte să fi înfărat. Hotărît lucru, trebuie să mă documentez odată și-odată la fața locului pentru a curma această nemulțumire de client care tot pipăie dar nu cumpără.

Păstrînd proporțiile, ceva asemănă piața venetă cu admirabila piață a Teatrului Național din Tirgu Mures: călătorul holnărește fără grija de a fi lovit de vreun vehicul. Aici este un spațiu absolut al pietonului. Nu știu precis ce poate să se fotografieze în San Marco, dar da: să privească porumbelii, dar aici are de ales între a se găzdui la hotel, a vizita galeriile Luxor, a intra la teatru, la unul din restaurante, berării sau cafele sau cofetării, a-si face cumpărături de tot felul, a-si cumpăra bilete de vora și a se fotografia în gînd, a face schimb de mărci poștale, a se odihni pe o bancă, a admira statui, fîntini artizelene, ronduri de flori. E un spațiu atrăgător în toate sensurile. Sorefului, sore rusinea lui, nu-i rămîne decit să se lase călcat în picioare cu mașina cu tot, pentru că sub toate acele lucruri, dar și în jurul lor, se ascunde un subteran. Și un Charon bătrînului care-l și taxează parcarul!

Între timp s-a ridicat în piață și un falnic hotel „Continental” cu 10 nivele. Aducem cuvenita adăugire. Și o veste de ultimă oră: în fata galeriilor Luxor se înlocuiește mozaicul cu unul mai peren și mai frumos. Credibil și adevărat.

PROPUNERE PENTRU INARIPIREA UNUI ORAS

Optimistul ar susține că fiecărui oraș, oricum ar fi el, i găsești ceva interesant, ceea ce e adevărat. Cusurigiil ar zice că fiecărui oraș îi lipsește ceva, ceea ce e, iarăș, adevărat. Nu e-ar lipsi cu desăvîrșire, dar la Tirgu Mures, statutele nu sint o prezentă covârșitoare nici prin număr, nici prin restul. Statuile din piața Teatrului sint prea decorative pentru a fi și monumentale, iar celelalte sint prea modeste pentru a fi și expresive. În fata liceului Papiu-Iliarian stă solitar și mut artisticeste un bust al lui Eminescu. Obținut pe două pătrimi de niște pini, propiut aproape în zidul cetății, bustul fără bust al „Lucaferului” e tot ce poate fi mai deoarta de înălțare și aripă spirituală. Pentru-o înfălmare cum să-l zicem, fericit pedagogică, elevii Liceului de vizavi n-au cum să privească zilnic materia ce-ar vrea să fie spirit eminescian, pentru că nu vin și nu olesc de la școală prin intrarea principala. Profesorii de română, însă, trebuie să suporte și această cotidiană înfălmare de gradul unui (adică înfălmare cu un obiect pămîntean identificat și deci lipsit de orice corolă de minuni a artei).

Avînd altceva, decit și un vltor, orașului nu l-ar prișosi și ridicarea unor statui care să fie și momente adevărate. Într-o țară care a dat pe Băncuși, ideea monumentalității poate fi definitivă și rituros practică. Cîteva tabere de creație organizate în cîteva orase, pină acum, au spiritualizat cuvîncios privirile altor oameni de azi.

AVRAM IANCU

Paralel cu zidul de la est la vest al cetății, urcă spre deal un splendid bulevard acoperit cu arbori impozanți. Chiar la capătul bulevardului, perpendiculară pe el, o străduță liniștită adăpoște o casuță modestă în care a locuit cîteva ani Domnul speranțelor românești de libertate, — Avram Iancu. Vizavi de biblioteca Teleki, într-o clădire masivă și greoaie, de un searbăd care e-a vrut oficial și impunător, a lucrat ca funcționar, în tinerete, marelui fiu al moților. Cunoscîndu-l faptele și destinul, nu e greu de închipuit ce visuri de mîndrie, de revoltă și speranță au înfălcărat mîntea lui Avram Iancu în cei cîteva ani de slujbaş al statului austro-ungar. Trebuie să fi fost necesară această trecere a Crăilorului prin labirintul birocratic imperial fie și pentru că și-a dat seama că justiția unui popor nu se dăruiește sau imploră, ci se înfăpu-tește.

Coborînd într-o bună zi, pentru totdeauna, treptele unei clădiri cu aer rece și stătut, Avram Iancu și plecat să urce treptele fierbinți ale Apusenilor și la urma-urmel, ale unei istorii neperitoare. Ironia soartei: în clădirea cu pricina, pe vremea revoluționarului nostru imperial avea pretenția de a fi găzduit Justiția. Avram Iancu a hotărît să pună la cale ceva cu mult mai simplu și mai greu: dreptatea poporului român.

teatru

Dramel unei familii amenintate cu dezoanoarea, Schovo-Kobilin li alătură cu amar sarcasm drama lui Tarelkin, obscur funcționar înglodat în datorii, vîndînd să aibă bani și putere. Cum „ora” la care se află personajele pozitive este aceea a vegetării „în tinerie și indoliență”, o prezumție poate deveni gravă acuză și însuși păgubasul poate fi incriminat. Demnitarul superior, simulind incoruptibilitatea categorică, are griji să-și asigure o acoperire perfectă. Hazardul concură și victima moare. Tarelkin, la rîndul său, înșelat în așteptări, căci pentru singurătatea depusă la intimidarea inculpatului nu și-a primit răsplata, își blestemă soarta împunîndu-se la necurșinare lumii întregi lipsa de omenie. Esecul lui Tarelkin e cea mai certă dovadă că mecanicismul merge impecabil, că alienarea și-a intrat în drepturi.

Acestă piesă (și indirect montarea de la Teatrul de Comedie) face parte dîntre-un întreg pe care Gheorghe Harag l-a gîndit integral, dar a început să-l realizeze în ordine inversă. Consecvent manieret în care a tratat cu ani în urmă ultima parte a trilogiei lîndu-și ca renera dot țitani, pe Gogol cu a sa ironie indulgentă și pe Kafka, maestrul absurdului terifiant, reputa-

Procesul

tuil reglar a elaborat o coerentă viziune personală. Sporind coeficientul ireal din realitate, aspectul neverosimil pe care faptul obiectiv îl poate căpăta oricind, el și-a propus să urmărească în evoluții spectaculoase volutele fariseismului, mercantilismului invidios, meandrelor birocratismului abject, strînsarea autocrației. Soluția stilizării grotesce este o consecință a predilecției pentru o anume configura-re a universului scenic asupra căreia regizorul a căzut de acord cu scenografa Doina Levița. În desenul riguros al concepției regizorale, caracterul personajelor concordă cu sugestiile plastice. Cîteva icoane și cîteva culere indică provizorat, sărăcie, obscurantism. Un candelabru și un clavier maschează mașinajului murdare. Spectre de obidit plănază peste pupitre de impenetrabili conșopii. Fauna funcționarească e integrată unei pantomime în care acționează ce un trup cu mai multe capete; individualitățile se topesc în slugarnicie, solidaritatea le conferă forță. Scenele din familia Mureșki sint tratate în cheie melodramatică stigmatizînd incapacitatea de reacție, de a se împotrivi, de a deșpași atmosfera căldută a nostalgilorzoa soabe sau provinciale. Metamorfozați

film

prin volnța regizorului, actorii se supun baletului mecanic al eroilor ridiculizați de lentila deformantă a contradicției dintre realitatea faptelor și aberanța vorbelor. Serban Ionescu impune natura diabolicală a lui Tarelkin prînt-o agitație permanentă, nebunul îi transpare prin gesturi, prin masca cadaverică, prin părul roșu vilvot; privirea îi e rece, metalică, mișcărilor imprevizibile, risul infricoșător. Constantin Bălărețu compune pentru Vavra vin o prezentă coplesitoare: apatia înșelătoare, decrepitudină doar de suprafață. În interpretarea lui Silviu Stănculescu rafinamentul excesiv al Prîntului e subminat de o degenerare avansată. Cornel Vulpes pentru „o persoană foarte importantă” a găsit nota exactă: infatuarea invers proporțională cu robustețea e convertită într-un dispreț suveran. Amza Pellea accentuează blajînțatea dar și obtuzitatea moșierului scăpătat. Sanda Toma schițează farmecul desuet și cam morboid al unei mătuși. Aurora Leonte îmboagătește partitura Ludocicăi înfățișînd-o crispată și dezorientată, cu izbucniri stridente și precipitate. Iurie Darie dă o tentă malefică lui Nelkin, vocea persiflantă a raiurii. Aurora Giurumia e un tradițional vechil din bună credință. Șapte actori figurează grupul subalternilor fiecare surrozînd la virște diferite cite o trăsătură caracteristică tagmel: isetimea timpă (Serban Celea), aroganța mărginită (Sorin Gheorghiu), morța austeră (Daniel Tomescu), opacitatea (Eugen Racot), indolincțea (Florin Anton), senilitatea jovială (Dan Tudora), ramolismul absolut (Gheorghe Crîsmaru).

Irina Coroiu

film

Ce l-am pules răspunde personalului — din film — incredintat că avem de-a face cu un caz „extremement compliqué”? Ca să-i ținem piept, am putea spune precum în „Cidul”: „et le combat cessa, faute de combattants”. Schimbînd ceea ce este de schîmbat, am zice, deci, că „din liasă de luptători, comedia va înceta”. Absența cineastilor specializați în arta stîrnirii risului este o constatare nu de azi, de ieri. „Criza comediei” sau „Criza recepțării comicului”? sint întrebări care traversează și alte ținături și răspunsurile nu sint deloc ușor de dat. Să observăm numai că, în ceea ce ne privește, din cînd în cînd, în atara tenacului Geo Saizescu, cite un regizor din familia celor gravi se încumetă să aducă puțină ploaie pe ogorul genului; atunci ne întîlim cu un „Totul despre fotbal” de Andrei Blăier ori, acum, cu acest „Buletin de București” realizat de Virgil Calotescu după un scenariu de Francisc Munteanu. Perinețiile tineret absolute care rîvnesc, senină, actul de identitate, posibil aducător de post în

„Buletin de București”

Capitală și ale bălatului care consim-te să-i mijlocească obținerea lui prin tr-o căsătorie de formă au un simbur de haz ce, pe alocuri, își arată colțul dar comedia presupune o anumită „neîndurare”; dacă nu neapărat în ordinea sfîșitării celor rele, în orice caz în materie de exploatare a sursei risului. Am impresia că pe Virgil Calotescu nu l-a lăsat inima să se predea, cu arme și bagaje, comicului. Ochiul său, experimentat în ceea ce numim „film de actualitate” nu poate trece în fugă peste toate cite îi ies în cale. Sustinut de camera operatorului Marian Stancu, el se instalează pe în-delete într-un colț sau altul pentru a ne restitui, cu bune rezultate, respirația străzii, freamătul ei aparte, în-solitul unui chip. Chiar cînd se află cu un picior în pragul împărțitiei comicului, cînd scenariul îl face stăpîn peste relațiile eroilor cu obiectele în-conjuncturate, regizorul acționează cu binisorul: dacă cineva și-a pus în cap să mute mobilte, dînt-o parte în alta, și încă într-o casă străină, atunci, în virtutea legilor genului, aci

„Buletin de București”

trebuia să urmeze prăpădul. Așa este jocul. Comedia este mai aproape de „cruzimea” de a face zob o vitrină cu bibelouri decit de precauția de a salva recuzita. Nehotărîrile se traduc prin scăderile de tensiune ale ritmului, prin lungile pauze dintre un număr și altul, pentru că atit pronicuțarea Drağa Olteanu-Matei cit și suusul Octavian Cotescu (cu cîte cîndoare descoperă bicicleta de cameră sau cu cîte prefăcută așină acceptă lecțiile de gramatică: „cum se cheamă gînelul nostru?” „cum îl cheamă, nu cum se cheamă” etc.) amindoi, zie, sint, ca și în alte împrejurări, apariții în sine. După cum, cite un mic număr au și avocatul excentric, Intruchipat de Geo Saizescu ori prietenul și solfa acestuia, trimis la o lungă și forțată plimbare, incredințati insucitelui Constantin Diplan și la Rodică Mandache de a da culoare unor siluete fugare. Personajele de cursă grea, cele care stau aproape tot timpul pe ecran, destinate să provoace încurcături unul altuia și, cu forțe unite, celor din jur, au investiturii „sobre”, menite prin contrast cu situația, să provoace zîmbetul. Seriozitatea jucată de actrița Cătrinel Dumitrescu rimează cu toaletele ei, mai toate tip „Fondul Plastic”, a lui Mircea Diaconu — cu marel său talent de a nu lăsa să treacă nici o relică fără să dea scotocid de rostul ei pe lume.

Magda Mihăilescu

FANTASTICUL, DIMENSIUNE
A „PROZEI SCURTE” ROMĂNEȘTI
GALA GALAXION

VII. „Un modest Faust valah” (3)

În pofida cursivității lui realist-fabuloase — sau, poate, tocmai de aceea! —, demersul acesta de din Moara lui Călfâr, în fond, este „minat” la tot pasu de elementul simbolic cu adresa ezoterică, chemat, adică, a proiecta fațetele în suzeranitatea fantastică. Sensul inițiativ al călătoriei lui Stoica spre moara lui Călfâr ni se dezvăluie de la bun început. „Călchindu-se cu mare subtilitate în tărâșul basmului popular, ni se sugerează că chiar dacă eroul se considera „pregătit” și „indrepțat” în tentativa sa, totuși, la scara destinului, el își asumă riscul total de a întreprinde marea călătorie în necunoscut. De aceea, notațiile aparent descriptive, de uz mai puțin sau mai puțin comun, atent examinate, se inscriu, subtextual, pe traseul demersului ezoteric; intrucât „prin pădure nu erau poteci”, eroul „mergea pe-de-a-n-tregul”, la nevoie, adică prin locurile „unde agurizii înfrățeau prea strins și-l încureau”, recurgând în cușii și făcându-și, astfel, singur drum. Unor asemenea capcane ale necunoscutului li se alătură un fapt de o mai sporită pregnanță simbolică în aceeași ordine de idei: singurul reper de care călătorul poate realment beneficia este acela de a se orienta neabătut spre nord („Punctul către care se îndrepta este, miazănoapte. Din cite auzise dacă țineai drept spre miazănoapte, într-o jumătate de zi ajungeai la moară”). Nu mai e nevoie, desigur, să arătăm ce semnificații anume încorporează precizarea în cauză din unghiul ezoterismului colonic, fiind limpede că Stoica este îndreptat spre o altă „lume”, aparținând altui țărâm decît cel al vieții pămîntești.

În acest moment al călătoriei eroului, asistăm la tulburătoarea translație a epicului din cimpul ficțiunii realist-„basmice” în acela rezervat exclusiv fantasticului oniric. Și trebuie spus fără ezitare că de la Eminescu ni s-a transmis a „construi” un spațiu al călătoriei în vis atît de fascinant precum cel din povestirea lui Gala Galaction. Derutată și totuși atît de lucid, „calculată” tehnic a interferenței și suprapunerii orizonturilor narative de conținut oniric strănote în cel mai înalt grad interesul și admirarea. Spre deosebire de eroul eminescian, a cărui confundare în lumea visului este chezură, inclusiv în ceea ce privește „contractul” cu „arhaicul” său, cînd este vorba de eroul lui Galaction, faptul sîmb sub semnul unei „vrăji” emanante naturale.

„După multă și anevoioasă cale, Stoica ieși într-un luminis, în mijlocul căruia un stejar lăsa brațe noduroase și bătrîne peste un norod de dedeți. Ostenit și pare-că uns la inimă de aleaul florilor, Stoica își muie mijlocul, își împine spingea și se culcă cu soarele la sfîrcul opincilor. — Cînd mi-o veni pînă la ochi, o să mă deștepte”.

Fără îndoială, nici de data aceasta nu trebuie să ne lăsam înșelați de realismul povestirii, atît de antrenant și, la prima vedere, atît de seducător prin anecdoticul lui consacrat. Fără a risca excesul de speculație ideatică, ni se pare că este într-un total plauzibil a înțeles, aici, un foarte particular mod de reprezentare: ceea ce s-ar putea numi momentul premergător cuturării în visul paradisiac. „Programat” a se comporta asemenea „voinicului” din basmul popular, asadar, Stoica „alege” pentru odihnă luminisul din pădure, se culcă la umbra marelui stejar, se lasă prins în voluptatea comunului de oboseala drumului dar și de „aleaul florilor” și își măsoară durata somnului prevăzîndu-se de calea parcursă de razele soarelui pînă cînd acestea vor cădea pe ochii lui, deșteptîndu-l. Supra este de înțeles că este vorba de o asemenea ceremonial izbitor prin stereotipiul lui de rîndușie în „vama” pe care eroul o „plătește” existenței reale, legilor imuabile ale acesteia, spre a se putea desprinde din chingile ei și, astfel, spre a-și putea continua drumul către moara lui Călfâr. Amintim că este vorba de a demersului fantastic, fără îndoială, și în împrejurarea că somnul din poiana insorită se încheie cu trezirea doar iluzorie a lui Stoica. Neavînd nici o clipă constiința „învrăjirii” căreia îl fusese supus între timp, eroul se comportă exact ca în „viață”. El este deosebit de atent că fațetele se desfășoară întocmîc cum socotise la început, pe măsura curajului său de „voinic”, „ales” să-l înfrunte pe diavolul morar și să-i răzbuie pe făclăii căzuți victime înaintea lui. Superba siguranță de sine a lui Stoica vine de acolo, ea, în ce-l privește, „trezîți” din somn. (asa crede el) în necunoscutul de cauză, acțiunea că și cum ar fi același de dinainte, după cum locurile unde se află acum nu-l stîrnesc absolut nici un fel de „susocință”. Suprapunerea celor două „lumi” este perfectă, aici aflîndu-se sursa halucinantă „straniității” realiste a întîmplării.

„Stoica dormi un pui de somn cit se trîște umbra, unui stat de om, și cînd razele îl înterpară în pieoape se deșteptă. Se sculă înviorat și se afundă în întinericul pădurii și prințe făclăile pe care soarele le turna întoarse cu făclărie în jos”.

Mai departe, ivirea morții și a iazului, întîlnirea cu morarul, dialogul cu acesta se desfășoară în aceeași manieră de povestire înșelătoare idilică:

„Cînd trecuse bine de amiază, lui Stoica îi năzări printre copacii ce dădeau deval, o scripătură ca de brici. Era iazul morii lui Călfâr. Merse ce mai merse și moara i se făcu înainte. Moara ca orice moară; dar iazul pare că stă sub ea prea luciu, prea sloi. Pe pod, morarul freca piatra: barbă sivă, sprincene de mușchi uscat, nasul cioc de cucuave.

— Mai bun lucrul, moș Călfâr!
— Mulțumim d-tale, nepoate. Ce vînt te-a suflat pe sub atîta negreală de pădure și te-a dat de-a dura pînă la moară la mine?

— Moș Călfâr, am auzit că ești un vrăci cum nu s-a dovedit, ca unul care procoșești pe cine vine să te roage ca să-l procoșești. Iată, pentru una ca asta am venit și eu.

— Bine, fatule, să te procoșeș. Îngăduie-mă să sfîrșesc de ferecă aiastă piatră; și mai am să-i dau citeva ciocane. Dar cum te cheamă? Și trebuie să-ți fie foame... Te potesc să mă-niciu mi, ca nici eu n-am mîncat. Am ciorbă de țuică și o mîmăligă aproape întregă. (Iată că am și sfîrșit). Pînă una-alta, lă de te spală, căci ai scuturat pe tine tot pămîntul din pădure... Vezi pe scara aceea? Intră deci în chio deosebit faptul că, deși în momentul cînd se decidea să-și încerce norocul era edificat asupra identității diavolești a morarului, totuși, acum, Stoica nu manifestă nici cea mai mică urmă de îngrijorare, bonomia prefăcută a lui Călfâr nu-l pune deloc pe gînduri, dimpotrivă, o interpretează cu un semn de neputință bătrînească, susceptibilă a-l favoriza: „Moș Călfâr — un unchiș hibrit!”

„Mirare a cititorului — artistice, datorate de înalabile emoții — își are, desigur, explicația ei cu totul limpede: Stoica, în fapt, visează în vis, ca atare, este de pe acum sub stăpînirea lui Călfâr-diavolul care îl dirijează după bunul lui plac, mîzînd, în chip paradoxal, tocmai pe virtuțile de „voinic” ale noii (dar și ultimel) sale victime.

Nicolae Ciobanu

O istorie în imagini
a literaturii române
contemporane

Văzută de
Ion Cucu

În constelația „Orion”, decamdată, doi aștri: Geo Bogza și Radu Tudoran

Nesfîrșitele premissii pentru acest firav pam sădit cu grijă în orașul natal, Tîrgoviște, de Mircea Horia Simionescu

Acad. Șerban Cioculescu împărtășește citirea din tainele biografiei lui Arghizi autorului antologiei „L-am cunoscut pe Tudor Arghizi”, postul Nicoleae Diagoș

L-AM CUNOScut PE G. CĂLINESCU

...LA IAȘI

Urmare din pag. 1

suspiciunile care pluteau în jurul lor și respirarea poeziei din motto-ul extraestetice. Călinescu, spirit de o extraordinară putere asociativă, găsi, ca de obicei, și în această pozicție esecului, posibilitatea de a face comentarii leșite din comun. Oprindu-se asupra versului: „Voaie, tomă! răscoli arborii pădurii, criticul literar zise: — Versul e remarcabil. Cuvîntul „tombal” nu te duce cu gîndul numai la mormînt, ci și la piatră. Simți răcoala pietrei contaminînd obiectele din jur împregnînd atmosfera poeziei.

Cu o producție artistică atît de anemică, Noua Junime nu a putut supraviețui sfîrșitului anului universitar. Astfel, în iunie 1933, activitatea sa era încheiată. Grandioasele proiecte călănescie năvăliseră visuri admirabile ale unui intelectual trăit în solitudine bibliotecii. Fire dinamică, neobosită, gîndire înfăcțată în care proiectele geminau, Călinescu nu putea renunța la orice legătură cu tineretului, cu intelectualii iseni. Lipsa unei producții abundente de literatură artistică putea fi înlocuită prin pregătirea serioasă de specialitate a unora dintre colegii săi de facultate, dar mai ales prin entuziasmul

de Victor Hugo, madame Dostoievski, să ajute omul de geniu în creșterea sa (...). Alături de ceilalți eram zguduit pînă la lacrimi. Călinescu făcuse să vibreze o coardă cu rezonanță adînci în conștiința mea.

S-a afirmat despre Călinescu că este un istorion, un cabotin, dînd adesea un aspect nerios cursurilor sale. Neîfiind un orator de țîntă maiorească care pătrundea în permanență o egală distanță de netrecut, între conferențiar și public, Călinescu căuta să se apropie de ascultător prin coborîrea, în anumite momente, la nivelul acestora pentru a-i putea apoi ridica la nivelul său. În acest sens făcea glume care să poată fi gustate de majoritatea studenților. Astfel, vorbind despre influența slavă asupra limbii române, arăta că vocabularul slav, în anumite aspecte ale sale, exprimă raportul dintre stăpîn și sclavi. Călinescu azea cuvintele într-o anumită ordine, să-i zicem grădite ascendente a exploziunii, culminînd într-un final hilar.

„Căci stăpînii te dojeneste, te căzînește, te munceste, te obîdueste, te prigoneste, te bulește, te prăpădește, te smîntește, te belește”. Și făcînd o piruetă de grațioasă balerină, fluturînd în mîna dreaptă foile după care se ordona din cînd în cînd spre usă. La orele 16.30 impașcinea crescuse. Nu ne gîndeam să părăsim sala, dar o soluție trebuia găsită. Cunoscuindu-ne profesorul, am presupus că în febrilitatea scrișului uitase că are oră de curs. Unul dintre noi s-a dus să-l amintesc.

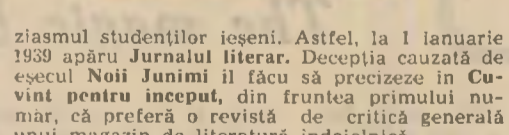
La orele 17, Călinescu a intrat petros, a făcut citiva pași în dreapta și în stînga catedrei începînd:

„Dintr-o imbecilitate a secretariatului mi s-a schimbat ora de curs”. Apoi, a intrat direct în expunerea prelegerii. A doua zi, în feța acestuia auditoriu Călinescu avea credințioșii lui care nu l-au trădat nicodată, col puțin cit a fost în viață), desigur în urma unei discuții cu personalul secretariatului a revenit asupra intruziei lui din ajun, afirmînd:

„Imbecilitatea nu a fost a secretariatului, a fost a mea”. După aceasta a trecut fără vreun comentariu la scrișurile de opera cărui urma să se ocupe. Călinescu avea plăcerea de a-și ironiza cu finețe adversarul incapabil cel puțin să bînuiască că e luat peste picior. Uneori mărturisesc că în concupșii și savuros în expresie, putea fi Eugen Coseriu care, din oportunism, pentru a obține o bursă în Italia, îmbrăcase cămașa verde, îl spunea în fața celor care îl frecventau locuința; și după încetarea apariției Jurnalului literar:

Coseriule, dacă te lași de prostii, te pot ajuta. Plecînd în Italia ni desigur nevoie de bani. Pot tine o conferință ai cărei beneficii să-ți cedez. O conferință în care să-mi bat joc de ei, căci nu sînt numai sălbatci ci criminali, dar și prosti. Eu voi vorbi despre stepe arătînd că viitorul este al comunismului și ei nu vor pricepe. Eu voi vorbi de mări și oceane arătînd că, alături de Uniunea Sovietică, Anlia va fi victorioasă și ei nu vor înțelege căci nu sînt numai rai, dar și prosti.

L-am cunoscut pe G. Călinescu în perioada de glorie a activității sale.

Desen de Cicerone Ciobanu

ziasmul studenților iseni. Astfel, la 1 ianuarie 1939 apăru Jurnalul literar. Deși cauzată de eșecul Noii Junime îl făcu să precizeze în Cuvînt pentru început, din fruntea primului număr, că preferă o revistă de critică generală unui magazin de literatură indoielnică.

Adevăratul Călinescu, știelelor de vervă, începu în concupșii și savuros în expresie, putea fi Eugen Coseriu care, din oportunism, pentru a obține o bursă în Italia, îmbrăcase cămașa verde, îl spunea în fața celor care îl frecventau locuința; și după încetarea apariției Jurnalului literar:

„Zilele trecute m-am întîlnit cu un profesor, adică cu un intelectual, pe care l-am întrebat de ce nu scrie. El mi-a spus că se mărginește la ocupația mai modestă de a citi ce scriu alții. Eroare profundă, ba nu, imbecilitate completă! Să ne gîndim la vremurile tulburi prin care trecem. Miine poate vom mai exista și va trebui să ne luăm traista în spate ca Gheorghe Sincal, să arătăm că a existat poporul român, că au existat Eminescu și Creangă, Hădeșu și Bolintineanu, Slavici, Cosbuc și Rebreanu. Dar care este rolul femeii? Ea trebuie să fie mada-

Gheorghe Vasile

NUMELE POETULUI

Gheorghe Vasile a debutat în 1978 cu poemul în „Luceafărul”, prezentat de Ana Blandiana, și a mai publicat sporadic în „România literară” și „Săptămîna”.

Pictor, muzician și poet, discret pînă la autoanaliză, Gheorghe Vasile face artă dominată de exigența unui acord cu lumea, favorizat și hand-captat în același timp de un fond hipersensibil, riscînd să-și consume subtilitatea clar-artistică în evanescenta unui „mod de existență”. Poemele sale clorotice, „impresioniste”, „ocazionale”, au transparență și fragilitate parfum, persistent de floare și acea titimă-titimă ființală particulară (care lipsește cu totul din textele unor năstării pălășioși din ziua de azi care scriu poezie „provoacătoare”, adică fără de fa-lent, fiindcă din întîmplare n-au reușit la medicină sau inginerie și au făcut filologie)... „Iată-mă pe deal, mal slab, / Ca un pom înțeles cu tăcerea și cărării pămîntului / Gîndind. / Pe splaiul Dimbovitelor / V-am făcut fotografii, prieteni, / Miroseni ale verii pentru cucernicia mea / Care nu-a strîns mîștrășie / Cînd în spatele nostru se arătau noi priveliști, / Care nu m-a dus prin trenuri, prin aeroporturi

cu vot. / Ziua își confundă mijlocul în riu, / Trecea între noi, între vorbe / Luna / Mai clar îi lăsa pe fecare / Dece-nam solemni prin ereditate. / Drumul pînă-n parc, / Autobuzul trecînd iar podul / Și eu care merg peste frunze / Ca și cum calc pe deasupra copacilor cu tîntul. / Și vorbi aici, între ramuri goale cu voi, în toamnă / Clopotul bisericii își rupe bătaia în riu / Gîndul mi-urcă în turle și alte capete mi-arădă. / Gînd de vechi nume / N-am oprit la legendă, / Aud împrejur oi / Imbrojezurii meu oi, albe oi / Iată-mă pe deal, / Prin voi, prieteni, dator și altora, dorînd pe alții (La biserică ciobanului Bucur). Coplesit de grație, regîsîndu-se numai în patria miracolului infanțil, Gheorghe Vasile întonează o muzică stînsă, abia perceptibilă, ca o iluzie angelică, și inscensează spectacolul chagalian al feeriei izbăvitoare pentru cei care nu pot trece prin lume decît plînd:

„Ar cădea peste viorăz înima, / Dar pe un pervaz înalt înviora și nemiscată. De pe scun ai căzut ate și mărgele — / Ele sînt ideile în încăpere. / Din grădînd au rămas urme pe stradă — / Mireasa primește flori la noapte, / Adierea lor împing gura i-a-a oprit. / Din gîrd și din arbori pîndesc uneri scintei / Cînd beza se desface pentru priveliștea întînsă a ei; / Dorm deasupra lacului pești care au uzul-ot pe mal. / Ea are să aducă, a-tunci cînd va intra / În casă, oracul, pînîndu-l pe pereți și la ferestre. / Violonistul vine căldînd peste balcoane, / El are o lăcustă în sin / Violonistul vrea să cînte. / Ridică arcașul și așteaptă seara”. (Motiv chagalian).

Înutil să-l recomandăm lui Gheorghe Vasile să fie ceva mai combativ, (avem destul în materie), totuși vîrem că ar fi timpul să-și depund un volum la o editură...

Cezar Ivănescu

P.S. Manuscrisele trimise pentru această rubrică nu se înapoiază. Manuscrisele nedactilografiate nu se citesc.

CRONICA EDIȚIILOR

Enigma Adelei (III)

Correspondența Mariei Stere către Ibrăileanu începe luni, 18 aprilie 1905. Pînă în 1918, anul pronunțării divorțului dintre soții Stere nu avem decît... cinci scrisori. Restul de 137 sînt după această dată și se întind de-a lungul unui deceniu (ultima scrisoare datată este din 28 septembrie 1926).

Încipite: „Dragă Ibrăileanu”, majoritatea, „Dragul meu” (de mai multe ori dar numai după anul 1926 inclusiv), și chiar simplu, imperativ: „Ibrăileanu”, dar numai în citeva rînduri.

Finalurile, multe, tot cam pînă în 1926, aproape adîmca de la scrisoarea la scrisoară: „Multe salutări cordiale mătăle și-ți mulțumesc. Complemente Lenței și Maricicăi”, începînd din acest an, și iarăși cu mici variante de la scrisoarea la scrisoară: „Te sîrut cu toată dragoste”.

Toate scrisorile, cele iscalite, și astea sînt majoritatea, sînt cu numele „Maria Stere” — să înțelegem de aici că și-a păstrat numele din căsnicie și după divorț?

Am notat aceste lucruri nu pentru a extrage din ele cine știe ce interpretări — anecdotică, repetăm, ne interesează în ultimul rînd — dar cum nu avem alte date pozitive despre Maria Stere, orice anunț ni se îmbie ca un posibil gheoc în care-am auzi măcar ceva despre această mare și, probabil nefastă, femeie a culturii românești.

Stilul scrisorilor nu este dintre cel mai ales. Se pare că Maria Stere, datorită educației școlare și cercurilor în care și-a făcut cultura, se exprimă mai bine în limba sa decît în română. De altfel nu o singură dată îl mărturisesc epigrame, Maria Stere Un intelectual mediu ar fi refuzat-o din capul locului pentru că, lîfșos, ce l-ar fi putut interesa pe el grilele unei femei divorțate, niel frumoase și care avea de așezat, prin cîșcînii și serviciul trei copii? Intelectualul mediu evită subtextul, el el împlîntă în lei ferme, onorabile, precum mahalagii lui Caragiale.

Întrevăd: cite dintr-un rîsfuleț scrisorile Mariei Stere par terne, marea majoritate, și te scîd de la sine întrebarea: oare ce găsea rafinatul Ibrăileanu în aceste șiruri, de la un moment dat devin monotone prin repetiție? Cu răspunsul se „plînge” necontenit de treburile casei, de mătărele de la un chîrșiaș la altul, de sunele plătite, de căldurile verii, de lipsa apei la toaletă, de starea sănătății etc., etc. La prima vedere, nici o pagină de poezie... Doar de citeva ori, în trecut, pomenea unor cărți pe care le-a citit sau are de gînd să le citească. Și același sacadat „mătăle” pe care urechea de moldovean a lui Ibrăileanu îl recepționa probabil ca pe o emisie de tot melodică...

Asta sînt file Maria Stere, despre care contemporanii vorbesc ca de o femeie cultă, antrenată și care — după cum am văzut — în ipostaza Taniei Lungu din romanul în preajma revoluției — era în stare să moaie pînă și inima unui ditamai necăscău!

Nu mai că citea mai atent, scrisorile dezvăluie o altă față, și mai complexă, și mai enigmatică. Într-un loc (din 28 august 1927, „Mă întrebă dacă sîntem prieteni; cred că nu e nevoie de întrebări, sigur că te sîrut ca prieten”. Din același an, 10 septembrie): „Dragul meu, am primit toate scrisorile tale. Nu pot să-ți răspund la ele: de toate se poate vorbi, dar nu a scrie”. Și urmează aceleși relații despre copii, despre necăzurile zilnice, despre „tosca” (= tristețe; aluzie, des repetată, la drama lui V. Surdo, Tosca și la opera cu același nume a lui Puccini, ...), și cam nevoasă în timpul din urmă și mereu am „tosca”. Te sîrut cu drag. Și totuși, unori lucrurile sînt spuse mai clar: „Nu știu de unde lei că eu m-am schimbat. Am tot aceleși sentimente de prietenie. Dacă ai fi fost atent, ai fi văzut că și în scrisori (se foloseau de vreun... cifru ? n.n.) și la Varatec am fost prietena ma-

tule (...). Nu știu dacă ai să înțelegi ce-am să-ți spun; pot să dau ceea ce eu nu pretuiesc și mi se cere. În scrisori e greu de vorbit. În gînd li-am spus acum foarte multe. Spui că nu te cred. Nu te cred, fiindcă mă uită ca la ceva bolnăvicios; imaginația mătăle e mare nenorocire a mătăle. Ce să fac cu mine. Îs perfect normală ca să pot înțelege unele lucruri”. Probabil că nimeni nu i-a spus lui Ibrăileanu atît de nete, fără menajamente ceva despre firea lui alți „sucită” și poate că tocmai această pricină cultiva prietenia și corespondența cu Maria Stere. În orice caz, autorul Adelei se interesa nu numai de meandrele sufletului tînar feminin, ci și de acela al femeii în vîrstă, trecut prin maternitate și griji într-o tentativă de cuprîndere globală a „eternului feminin”. Încă o dată repetăm că nu avem și scrisorile lui către Maria Stere. Credem că el, adîmca unor scriitori francezi din secolul XIX un Balzac, bunăoară, se simțea bine alături de femeia mai în vîrstă, confesoare și ocrotitoare, învățătoare și la nevoie chîrș înfrîmător. În scrisori, de pildă, nu lipsește deloc întrebările asupra stării sănătății criticii precum și sfaturile mergînd pînă la indicarea unor adevărate rețete medicale.

La un moment dat, ca în romanele epistolare de „dragoste” (în cursul anilor 1924, din care nu avem nici o scrisoare (I) și 1925, din care avem numai citeva) rîndurile nu sînt par să se fi rîci. Scrisorile încep în continuare cu „dragă Ibrăileanu” dar fînesc cu „multe salutări mătăle”. Corespondența trece printr-o stare de dezbatere: „Mă rogi să cred că ai sentimentele de care scrii. Dar nu cred, în genere, nici în existența prieteniei, nici altor sentimente. Nimic nu-i decît instincte. Am ajuns la așa păreri din cauza faptelor adunate în lunga mea viață. Te cred că ești sincer, dar inconsistent te-a condus dorința de a teși din rînd, de a nu fi ca toți, sau te-a apucat mila pentru mine”. În citeva luni mai tîrziu (9 noiembrie 1925): „Nu înțeleg ce vrei de la mine. Nu sînt nici o dusmănie, cum li-am spus, a-am răi o pretenție. Încă un lucru, nu uită că am aproape 60 de ani și din cauza asta nu pot fi decît indiferent față de tine multă”. Dar notăm că trece și în începutul lui 1928: „Mi-i foarte dor de mătă; de cînd n-am vorbit noi, eu m-am și dizolvat a vorbi și, afară de asta, venim ieri par așa de neinteresante...” („...”). De totdeauna la Iași nîlta pot spune că eu să fac tot posibilul să vin tot așa și să desprind mătărele. Tare sî dorit să pot să te înțîrșesc cum știu eu să înțîrșesc, ca să am eu vrea să-ți arăt dragostea mea; și scrisoarea se încheie ca de obicei: „Te sîrut, dragă Ibrăileanu, cu toată dragoste”.

Oprim aici „despuierea” acestor corespondențe, dar nu din pricina unei prea exagerate pudor... Nu avem însă, cum spunea, toate datele problemei, iar rubrica noastră nu ne îngăduie să brodam cu ipoteze. Iar la întrebarea care ni s-ar putea ridica în justificarea titlului acestor notații, „Și care este, totuși, enigma Adelei?” cu toate că ni se imbie răspunsul lui Călinescu: „Niciuna!” noi vom spune că enigma, mai bine zis, enigmele sînt și rîmîn, decamdată, ale lui Ibrăileanu. Maria Stere ne-a vorbit și prin propriul ei glas și prin acela cu ecou întîrșat al Taniei Lungu. Ne va vorbi oare vreodată, prin documente noi, și Ibrăileanu? Cine poate ști...

Gheorghe Suciu

„ROTONDA 13”

EVOCARE DEMOSTENE BOTEZ

„Rotonda 13”, tradiționala scară de evocări literare a Muzeului literarilor române, este dedicată în această lună scriitorului DEMOSTENE BOTEZ, cu ocazia împlinirii a 90 de ani de la naștere și a 10 ani de la moarte.

Au fost invitați să-l evoce personalitatea: Ion Dodu Bălan, Șerban Cioculescu, Mircea Maniuc, Profira Sadoveanu, Henriette Yvonne Stahl, Stefana Velisar Teodorescu, D.I. Suchianu. Va citi texte inedite actrița Mariana Cerceanu.

Manifestarea, ce va cuprinde și ascultarea pe bandă de magnetofon a vocii scriitorului evocat, va avea loc luni 14 martie a.c., orele 18, la sediul muzeului din str. Fundației 4.

Marin Preda

Urmare din pag. 1

— Nu-i așa că în clipa aceasta, pe deal, mal ales pe la tine, acolo-n Ardeal, e a plugului grea primărea-poate moncher, bem un vin de pămînt? Vin bătrîn și blajîn ca Ulteara? Ai venit, ești la mine în ceaștăpîn, tu te-ai dus... Eu mai stau și amin, și mai uit, și rîmîn... „Să trăiești Marin Preda cit Marea!”

Era alb ca nădejdea miresii și viu (submarin care-și căută rada), și m-a rugat: „Hai, Dos Passos, e foarte tîrziu, mă grăbește și mă duc să mai scriu (tu vîrîl) pîpîșă de ce-ai-a-scrie-lui... o-croștește-mă tu și zăpada!...” Ridîcîndu-se demn și miop și grăbit, și-a aprins cu tristețe țigara:

— Nu-i așa că e vremea, nu-i așa că-a venit vremea plugului greu de arîmît; cel din veeli de vechi stăpînit... Hai, Dos Passos, că, totuși, e Taras scîlpind ca un flux Primăvara... (M-a privit îndelung și cu aspru suris și m-a prins de rever ca pe timpuri).

— Nu mai spune nimic, nu mai spune c-am fost... (se pornise în bloc hărmălaia), eu mă duc cu-n taxi, îl găsesc, facem rost, vino, de vrei, ca să treci Himalaia... Nu mai bate la ușă, intră direct unde-am fost, la etajul întîi, nu departe de-aici, într-o cameră: la Mogosoaia...

L-am cunoscut pe G. Călinescu în perioada de glorie a activității sale.

8 martie, 1983

Fireștile situații

Urmare din pag. 1

avut o mare dispută profesională. Era vorba de o operație specială de instrumentație. Cineva, nu importă cum îl cheamă — lansă ipotiza întroducerii unei grutății de 4-5 tone în putul de foraj. S-a bătut în schimb pentru ideea lui. Au lansat o greutate de numai o tonă care a permis ca și grupul masiv de metal să fie arătat de magnet. Principiul, îmi mărturisise, dîncolo de orice atît profesional, este că sonda și-a contopit activitatea.

La prima vedere s-ar părea că n-am decupat din activitatea sondorilor decît două situații limită. Dar trîind alături de ei o bună bucată de timp, revenind de multe ori, pot afirma cu deplină convingere că viața lor este un lanț nesfîrșit de situații limită. Totul se raportează la o sintagmă vitală — fără întrerupere — ceea ce se traduce în cit mai mult petrol sau în cîtî mai mulți metri foraj. O parte din ei caută aurul negru. Li deschid drum din adîncuri. Dar pînă la prima probă de țîie, cobori cu sapa în subsol, pînă la 5-6.000 de metri. Drumul nu este deloc neted, iar unori roca devine parcă din oțel. Sapa cedează. Reiei cu îndirijire totul de la cap, chiar dacă e iarnă și pielea-ți rămîne fișii pe metal sau chiar dacă în miezul verii sîrile de „firbîntea” sapa. Pentru sondori nu există nici o campanie și nici anotimpuri fertile. Viața lor începe într-un an pe toată durata lui. Aici un sondor este 385 de zile dintr-un an numai... sondor. Ceea ce dealftei și sînt toți.

Dintre sute de catarge ...

minai pasculescu

Ceaa ce surprinde plăcut în versurile lui Mihai Păsculescu, din capul locului, este concizia, simplitatea și noutatea imaginii. După învazia imaginărilor, pe spații largi și, trebuie să spunem, cu destule rezultate remarcabile, în poezia debutanților am observat o anumită retragere a ei în spații mai restrânse, dar la fel de elocvente. Mihai Păsculescu face parte dintre poezii mai noi, de talent, care-și caută drumul în marea unei poezii ce se reclamă în primul rând de la Bacovia. Nu e vorba de conținutul expres al versurilor, ci de îndreptarea acestora către esență. Un plus care „luminează pământul”, o lebedă care „se face mai zveltă”, un munte care „ruginesc”, „miresmele primăverii care „cîntă la cântec usit” sînt excelente versuri de concentrată savoare, sau, altminteri, cum spune însuși poetul: — „Imagini clare de poveste”.

Grigore Hagiu

Rugă

Cu tălpile goale, te rog, nu distruge vechile umbrare.

Cărățile-bătute cu mi de fluturi, cimpurile galbene, florile să nu le scuturi.

Prezență

Iarnă. Versuri luate de undă curentului, la întințirea viurilor. Iarnă. Că tot sint înghețat. Cînd totul stă să înghețe.

Toamnă

Toamnă adîncă, ne fii la fel de frumoasă cum ne erai în anii cînd mergeam la coasă.

Plăcile vestitoare, te-am înțeles, aici, jos, în cîmpie, la șes, adunîndu-ți recolta-n hirdaie.

Toamnelor, ploilor, cîntecelor, voi, cu apă-n ulcioare, în după-amiaza din depărtare lăsați-mă să plec singur, călare.

Gînd

Așa mi-e mersul. În miezul vieții. Îi știu poezii. În lung — am șesul.

Așa mi-e pasul. Pe fructe să răsună mîșc. Către albastru. Mă înalț.

Acceptare și revoltă (II)

Înainte de internarea lui Maciste, alți Gherman cit și Vasile și Ion trăiseră și se mîșcaseră sub stricta supraveghere a carpenților. Maiorul. De ce motanul fusese condus la penitenciar, numai Vasile se mat bucura de aceeași atenție. Dar acceptînd să ia banii pentru predarea marelui motan, și el se văzu scutit de orice urmărire. Astfel că a doua zi după ce se despărțise de prietenii săi, Vasile trecu într-un taxi, și ajunse după un sfert de oră în cel mai luxuriant cartier, nu înainte de a fi fost găsit de se ia la bătaie cu soferul care, pretextînd că strada era desfundată, refuzase inițial să-l transporte la destinație. Din toate curțile leșeau cîini prietenoși, copiii în zdrențe și fetișcane care- cereau un ban să-l ghibicească în palmă. În șirul caselor și bordurilor petricăte răsăcea din cînd în cînd cite o clădire impunătoare cu sonerie la poartă și curte pavată cu ciment. La o astfel de poartă din fier forjat sună Vasile, și pentru că nu-l răspunde nimeni se așază pe o bancă lăptă de gîrdul vopsit în albastru. Fetele care volau să-l ghicească viitorul se apropiară cu îndrăzneală și văzîndu-l fumînd îl cerură țigări. „Lăsați fumatul, spuse Vasile, vreau să știu care dintre voi învețe mai bine la școală și care dintre voi e cea mai deșteaptă”. Toate fetele întinseră mina spre o copilă pitirpic cu privirea inteligentă și scrupuloasă. „Tie, continuă Vasile, îți dau acești bani, te duci în colț la magazin și cumperi pentru fiecare din voi ce vâ doriți; ai înțele” În timp ce fetișcanele se îndepărtau chicotind și făcînd tot felul de presupuneri despre persoana lui Vasile, dinspre magazin apăru omul așteptat care se bucură la vederea oaspetelui și grăbi pasul.

Gheorghe Pituț

Patrimoniu

Urmare din pag. 1

popoare. Cărțile de cult au așa numitele pre-doslovii, care constituie o proză cu idei, gândite și simțite de autori români (cazul pre-dosloviilor lui Teodosie din Vestem și Antim Itruzeanu în secolul XVII sau acela al lui Chesarie și Filaret în secolul XVIII). Studiul literaturii românești medievale este complex. El poate fi și obiectul unei critici estetice (cazul cronicilor lui Neculce, Miron Costin, Rădu Popescu ș.a.). Dar mai ales istoria literară este disciplină care formulează plener apreciere a unor asemenea valori și în același timp poate asigura un studiu temeinic și complet al unei opere medievale. Textologii specialiști, editori de carte dotați cu gust literar și cu bogată lectură, au creat, în cadrul editurilor de profil („Mîneria”, „Academica”) o operă utilă și bine organizată pentru valorificarea patrimoniului literar național. Dintre valorile recent publicate amintesc edițiile critice de prestigiu: Cesaonricul Domnilor al lui Cusarea (studiu și text Gabriel Nouzeau), Lete și pisetul lui Ion Neculce (studiu și îngrijirea textului Gabriel Strempe), Poeziile și proza lui Ienache, Nicolae și Alecu Văcărescu (studiu și îngrijirea textelor Corneliu Cirstoiu).

Literatura noastră medievală este foarte bogată și diversificată ca genuri și specii literare. Studiul literaturii românești medievale nu se poate limita numai la întreprinderea culegerii din secol de cele mai frumoase realizări artistice. Este necesar să coborîm la nivelul tuturor manifestărilor literare și culturale, în ascunzăturile din care nu ieșii la lumină aceste manifestări, pentru că numai astfel vom înțelege mai adevărate, funcționalitatea lor actuală, vom simți mai bine întregul suflu de viață care a mișcat, la diferite momente și date, un șir de generații înaintea noastră.

CUMPĂNĂ

VĂZDUHUL TELURIC

Adoua carte a lui Marin Lupșanu (Văzduhul teluric, Ed. Albatros, 1982) vine să consolideze un teritoriu liric care trăiește, decamdată, mai mult prin tensiunea sentimentului decît prin originalitatea expresiei. Într-o „Rustică” autorul dă indicațiile necesare: „Sufletu-mi lină / ca suflul în jocul de Anu, în 1982”. Dacă muștele împăcate cu soarta / salcimul înflorit semănînd cu o parasută deschisă / sub care rumează nepăsătoare vaca / pămîntul imortalizat în tablouri / înjurăturile lui Esenin / și melancolia cerului de toamnă / iată ce puteți vedea / cînd intrați în poezia mea / ca un ostaș obosit în satul natal”. Marin Lupșanu este un poet autentic din stîrpa nativilor, cu o încredere maximă în destinul lui, dictia versului vizează mai mult amploarea decît adîncimea dar arealul proaspăt al poemelor nu poate fi negat. Mai sint și în această carte versuri care-l trădează prea vizibil lecturice cum sint acestea, în stilul bolovănos al lui Ion Gheorghe: „În fagul pămîntului / în lumina rădăcinilor primordiale” (subl. noastră). Limbajul acesta umflat cu ger mitologic nu îl prinde pe Marin Lupșanu. Nu grandilocvența, ci o anumită subtilitate cantabilă, un tradiționalism purificat ca o emanție permanentă a cîmpului dă tonul poemelor reușite: „Vine tata să-mi aducă la oraș un car de lemn / (...) Fierbent vinul. Vestim. În marea / un străvechi mîros de cai a-ncepust suav să ardă”. Modul acesta exclamativ ignoră luciditatea textului impusă de plasma stilistică generală: „Astă seară am să frîng luna dintr-o mbrăcitare”. Alci retorica nu se însinuează — este, pur și simplu, prea evidentă, într-o gestulație amenințată de artificiu. În altă parte, (Inoarcerea) Marin Lupșanu ne asigură că este un autor de carte trebuie să se înă seama: expresia e decantată cu precizie, efortul nu se mai simte, în analogia pe care se bazează poemul răzbește, discret, ritmul natural: „De cite ori ai cîștit fînu, tată? (...) / Am să vin, am să vin / și piciorul tău de lemn / se va umple iarăși de muguri / ca o copilărie de pojar”. Alături de Mircea Birsilă, de Marius Stănilă, de Nicolae Siriuș, Marin Lupșanu justifică, în continuare, forța creatoare a camenilor de la cîmpie.

George Alboiu

REPERE

Între parabolă și frescă socială

Circulația tot mai intensă a literaturii românești în țară și în străinătate este un fenomen în bucurător, pe linia unei istorii din care nu lipsesc momente decisive, cum este acela mult citat al lui Antim Ivireanu, personalitatea de confluență a două popoare intrudite din punct de vedere spiritual. Este interesant de notat că literatura georgiană a atras atenția unor importante de astăzi, între alții pe Marcel Petrisor, un eseist și traducător de mară, prezent din păcate destul de intermitent în presa hebdomadară. Dar foarte activ în ceea ce privește studiile și echivalențele de cărți străine la noi. La editura Junimea din Iași, Marcel Petrisor s-a născut împreună cu Aurel State, un nume care și el reprezintă o garanție de tinută intelectuală și morală, și cu Adina Niculescu, — versiunea românească a celebrului roman *Data Tutashvilia* de C. I. Arbuzov. *Data Tutashvilia* poate părea proză în primele sale două sute de pagini, este o carte stufoasă, cu zeci de personaje și cu registre stilistice variate, adeseori plină de un didacticism supărător, chiar tezigă de alocuri — și totuși, și totuși, este imposibil să o lași din mîni, constituind pînă la urmă o lectură fascinantă.

Romanul lui Ciabua Amirejdibi transcrie misiunile profunde ale unui organism istoric și social în preajma descompunerii sale. Este vorba în speță de imperiul rus, în timpul prăxărilor și începutului marilor insurecții populare care au

culminat cu prăbușirea țarismului. Minuta observare a detaliilor face de fiecare dată o imagine perfectă entropie, organismul statului devine porous, iar nemulțumirea atinge pînă și verigile celor mai sigure ale edificiului social. O mare similitudine a autorului îl face să sugereze că gradul de perfecțiune a represiviunii, capacitatea de a penetra toate mișcările ostile, și de a compromite moralmente pe toți adversarii, totală de presiune a umanității din indivizi și din societate sint tocmai indiciile că apocalipsa se află pe aproape. Tonul parabolice din prologuri sugerează starea malarică a lumii: „Constinția ca sunet gol și zăvănit, iar în gara asurzitorilor ca sudală și oară; puterea — ca sabie ridicată asupra propriului suflet și jug pentru aproapele; bunătațe — ca semn înțeles pe chipul diavolului; femela — cub al patimilor, sîrfa și stearcă; prietenul — tovarăș de atrocități și fărdețeli; și confrate în spaima înghețată; patria — loc de tîrnir al ambițiilor și pașije pentru semănarea minciunii, crescută cu spini și scaiet; plînea și bunurile de tot soiul — feuda afaceristilor și asupritorilor, iar toată lumea — lăzmul urii”. În acest cadru, lăzmul zăvălit este forțele adînci, voința de schimbare și aspirările mulțimilor. Una dintre dezbaterele cu miez ale cărții se referă la direcția înnoirii: prin ură sau prin dragoste? Pentru că este mai bine să te opui răului din dragoste pentru bine, decît din simțură ură și neostie elențară, față de rău, adică din acceptarea lui. Din cînd în cînd, meditația confruntă experiența: „Națune” apare ca un organism etnic pe tot parcursul existenței sale. „Poporul” e starea actuală a națiunii, e națune astăzi. „Națune” e fenomen milenar și durabil. Poporul e o apariție fugară, trecătoare. (...) Poporul înseamnă stomac, mîni. Națune — entitate, spirit. Poporul creează valori materiale și spirituale și intrucit nevoile depășesc todeauna ceea ce e creat, poporul simte nevoia să înghită nu numai ceea ce e creat el, ci și ceea ce a fost creat mai înainte și ce-a scăpat, din fericele, de nimicire. Națune e duhul vesnic, nemuritor și neconșabil care preia voluntar responsabilitatea pentru trecut, crează și viitor a întregului organism etnic. Nația e miezul catalizator, regulator, tezuțurizînd și păstrînd comoriile materiale și spirituale”.

Sînt urme de bănuț dificultăți fără număr ale echivalării în altă limbă a cărții. Imensul bazei lingvistice a pus la grea încercare virtuozitatea traducătorului. Cu toate acestea, felișjențele sint prea numeroase și oarecum inexplicabile, avînd în vedere calitatea intelectuală a numelor implicate în apariția românească a cărții lui Amirejdibi. Pare o formă de „primă mină”, aproape nerevizuită de un ochi care să cuprîndă întregul, în încheiere, cu spumă încă o dată că areselle de tipar nu sã devină o boală în literatura noastră. Prin textul romanului *Data Tutashvilia*, de la editura Junimea, s-au îmbogățit cu cel puțin un milion de culme moarte. Ceea ce înseamnă un adevărat câmp tipografic. Substanța aparține însă unei cărți mari.

Aurel-Dragoș Munteanu

PREZENȚE SCRITORICEȘTI

ȘEDIȘTA COMISIEI DE CENZORI

La Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” a avut loc ședința Comisiei de Cenzori, în cadrul căreia s-a discutat situația Caselor de creație și a dărilor ale Uniunii Scriitorilor și măsurile ce trebuie luate pentru buna funcționare a acestora, în anul 1983.

Au participat la discuții Romulus Cojocaru, Toma George-Malorescu, Alexandru Papiian, Adrian Popescu.

Au fost prezenți Traian Iancu — director al Uniunii Scriitorilor — și Constantin Bărbuceanu — responsabil Caselor de creație.

Ședința a fost condusă de Andi Andrieș, președintele Comisiei de cenzori.

SPECTACOLUL LITERAR „ROȘTIRE ROMÂNEASCĂ”

Uniunea Scriitorilor din R.S. România organizează la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” (Calea Victoriei nr. 115), luni, 14 martie 1983, ora 19.00, spectacolul literar „Rostire românească”.

Programul cuprinde pagini antologice de literatură, din operele scriitorilor Mihail Eminescu, I.L. Caragiale, Matei I. Caragiale, Lucian Blaga, Ion Barbu, Tudor Arghezi, și din tezaurul folclorului românesc.

Vor interpreta actorii Irina Rîchitanu-Sirina (artistă emeriță), Ovidiu Iuliu Moldovan, Mihail Fotino, Mirin Moraru, Marian Hudac, Alexandru Repan, Elena Sereda, Ștefan Radoff și Mituzura Argezi.

PRIMIM LA REDACȚIE

Scrisoare deschisă cu privire la „Virstele rațiunii” de Florin Mugur

Stimate tovarășe redactor șef,

Vă rog să publicați în paginile prestigioase reviste „Lucașfărul”, editată de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România, opinia celei ce l-a fost soție și tovarășă de viață 49 de ani lui Zaharia Stancu, defertitoare la convocările lui Florin Mugur cu Paul Georgescu, despre cel care, aș zice, și scriitorul Zaharia Stancu, volum apărut la editura Uniunii Scriitorilor, „Cartea Românească” în anul 1982.

S-ar putea spune că a fost doar o coincidență apariția acestei cărți în anul 1982, chiar în preajma împlinirii virstei de optzeci de ani a soțului meu și opt ani de cînd, la 5 decembrie 1974, a încetat din viață.

Paul Georgescu nu lăsa succesul altora. Reproșurile, bănuiele, complexele, insinuirile, sint piesele pe care le minulește Paul Georgescu la fiecare toamnă și nemulțumire. Uneori merge cu bruscărie foarte departe și face risipi de reproșuri și vorbe usturătoare. „Dom Pavelică”, așa cum îl răfășia soțul meu, își mai revine uneori și încearcă să se mai stăpînească, devine posomorit și trist cînd este vorba despre unii confrăți care nu mai sint în viață. Era elanuri neașteptate care seamănă cu prietenia devotată și stăruie în a-l convinge să se confrate mai apropiat cu virstă. „Dom Pavelică” a evitat lupta deschisă cu „prietenui” sau Zaharia Stancu, ci a trăit acesta, referitoare la opera sa literară. Acum, după ce Zaharia Stancu nu-l mai poate răspunde, Paul Georgescu vorbește despre „joana după exilism” din Descul și dă a înțelege că autorul exilism se datorreșese rezultatul lui în strălucite și „relațiilor pe care și le-a făcut”! Despre Rădăcinile sint amare, Paul Georgescu ne spune că e o carte „nevoșimil de proastă”. După părerea lui și a altor prieteni ai lui, din vremea Gazetei literare, ne mai spune că Zaharia Stancu s-ar fi propus sîmbă la premiu și cite alte răfăburi șese la Ivelă astăzi, după 8 ani de la moartea lui Zaharia Stancu, luîndu-l ca martor pe criticul Ov. S. Crahmăneanu. Am înțeles din convorbirile cu Florin Mugur că s-a temut de Zaharia Stancu, că era obșdat de ideea că Zaharia Stancu ar fi avut o relație intimă cu Paul Georgescu, „Comploturile acestea le-am uitat”, i-a răspuns Paul Georgescu interlocutorului său. „O să mi le reamintesc peste zece ani”. De ce peste zece ani? Pe Paul Georgescu, după cum se vede, îl torturase neputința de a-și dezvălui acum pînă în ceapă în octombrie 1982, în primul postscript „prietenui” sau de altă dată, Zaharia Stancu. Mai vrea zece ani de așteptare. Sint convîns că dacă Paul Georgescu va da peste zece ani în vileag ceea ce pretinde acum că nu poate spune, nevoia de revanșă îl va împinge să pîșmulsească orice, împotriva oricărei logici, cînd el vrea să intre în eternitate și îndolala de a n-o dobindi îl chinule. Nu cumva peste zece ani, pentru că atunci martori vor fi mai puțini și replica necesară n-ar mai fi posibilă?

Cu prietelui scrii omagii dedicate împlinirii a 80 de ani de la nașterea soțului meu, care a avut loc la 19 octombrie 1902 la casa scriitorilor, unde am fost invitată și eu cu fiul nostru, Horla Stancu, multumesc din inimă conducerii Uniunii Scriitorilor, personal tovarășului Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor, care știu că l-a preluat și nu l-a uitat, evocîndu-i adesea personalitatea, amintîndu-și totodată cu dragă inimă, că el, inspirat, a numit oamenii pentru prima dată în literatura română „florile pămîntului”.

Aceiași calde mulțumiri adresez academicianului Serban Cioculescu, care, prin prestigioasa domnie sa intervenite, l-a așezat pe Zaharia Stancu, prietenul meu și convingătorul meu compariț, pe locurile care cred că se cuvine în istoria literaturii române.

Calde mulțumiri adresez și celorlalți scriitori mult mai tineri care au fînt să-l omagieze memoria, ca: Fănuș Neagu, Domokos Geza, Valeriu Răpeanu, Mircea Iorgulescu și Madeleine Furtulescu.

Regret foarte mult că toate lucrurile la cuvînt, atât de frumoase și inedite, n-au fost imprimate pe bandă de magnetofon sau să fi rămas ca un document valoros într-o stenogramă.

Nu pot uita aici caldele evocări pe care mai făcînd scriitorul Mircea Micu le-a tipărit în revista „Lucașfărul” despre Zaharia Stancu. Ele sint încă o dovadă a popularității și dragostei de care s-a bucurat fostul președinte al Uniunii Scriitorilor pentru colegii lui.

Revin la rostul pentru care am scris această scrisoare deschisă, referitoare la convorbirile lui Florin Mugur cu Paul Georgescu, interlocutorul său bănuia că prietenia dintre Zaharia Stancu și Paul Georgescu s-a întipărit la Gazeta literară, atunci cînd Zaharia Stancu era director și „dom Pavelică”, redactor șef. Și eu, soția lui Zaharia Stancu, și mulți scriitori au fost convînsi că prietenia lor era mai veche și se întemeia nu numai pe admirația unui tînr pentru un scriitor mult mai în vîrstă, cu o îndelungată experiență gazetărească, de conducător de ziar și de reviste de stînga, dar și pe convingerea lor de comuniști, așa cum mărturisesc soțul meu, ca membru de partid, devotați, deci, nu numai la țară, ci și în voință, cu înțelegerea, cu carnea și cu oasele, cu tot sufletul și cu tot trupul. Cit a trăit soțul meu, așa a crezut! O umire profundă și o stupoare de nepesup mă cuprînd cînd citeș declarările lui Paul Georgescu la întrebarea interlocutorului său, care la rîndul său este surprins de el însuși cu care „prietenui” își denegrează fostul coleg și director!

— Zaharia Stancu a fost multă vreme președintele Uniunii Scriitorilor. În această calitate, a făcut mult bine pentru breșă. Un om care vedea peste tot comploturi, cum de reușea să se depășească? Cum de nu punea el însuși la cale comploturi? „Sau pune?” îl întreabă Florin Mugur.

— „Punea, sigur că pune”, răspunde Paul Georgescu.

Dar despre asta preferă să vorbească peste zece ani.

Mai departe, Paul Georgescu afirmă că Zaharia Stancu, ca președinte al Uniunii Scriitorilor, a fost un foarte bun „sindicalist” și „nimeni mai mult”. Este o calomnie caracteristică profanatorilor. Paul Georgescu mai spune, deasemenen, că societatea noastră îl lăsa perplex pe Zaharia Stancu: „Nu pricepea mecanismele el de funcționare și mai ales cum devine cu principile”. Să vedem însă ce spune un adevărat prieten al soțului meu, scriitorul academician Alexandru Balaci: „L-am cunoscut direct în toamna secolului îndelungat și după 1948, în secolul de propagandă și presă al Blocului Partidelor Democratice, care pregătise amplă campanie pentru alegerile parlamentare, o altă înaltă treaptă întru bălăta vast populară pentru curcerea puterii”. Așa l-a văzut academicianul Alexandru Balaci, ca ministru al unui mecanism complex al dobindirii puterii politice și nu ca pe un foarte bun sindicalist și nimeni mai mult, cum spune Paul Georgescu. Vă amintiti că în clippe grele, Zaharia Stancu și-a făcut glasul să se audă peste tot. Și-a folosit conștient și scrie, ca să răsună mai departe, și-l vă de ceou a avut articolul lui Zaharia Stancu intitulat: „Sint suflet în sufletul neamului meu”. A primit atunci zece și poate sute de telefoane de felicitare de la prieteni și chiar de la dușmani. Și ce bine a cunoscut el istoria milenară a poporului român și oamenii acestui pămînt românesc!

„Unor mi se pare că-l cunosc de la începutul lumii! Noi n-am venit de nicăieri, cum n-au venit de nicăieri nici munții noștri, cîmpurile și dealurile noastre, riurile și fluviile noastre. O vechie legendă spune că noi am răsărit aici ca țara, ca florile. De ce n-ar fi adevărată această legendă?” Iată ce scria Zaharia Stancu la 29 mai 1970 în Contemporanul.

Mă întreb și eu ca și interlocutorul lui Paul Georgescu din aceste convorbiri: — De ce această prietenie, care bănuiam că a fost reciprocă a fost atât de falsă?

— Admirabil, Stancu pentru mine în 1958 n-avea de ce să aibă. Eram un critic dezghețat și un redactor inventiv, atîta tot, îl răspunde dom Pavelică interlocutorului său. În referința de la opera literară se miră, se întreabă astăzi mai puțin modest, după 8 ani de la moartea autorului lui Descul: „...Ideea de a scrie despre Urmasa, o fată de țăr din Dobrogea, era o așteptare. Cine? El care n-a fost decît de citeva ori la mare și s-a plicetisit repede? Stancu nu știa nimic despre țurci și despre țării. Comunități de altele ermetice închise într-o ghilaură... Nu știu nimic Zaharia Stancu despre țurci și despre țării. De ce citea cărți din clasa întâi primară și în vîrstă să citească și căruia admirabilul lui dascăl Popescu Bragadiru îi dădea cărți de citit cu braful de la un capăt la altul al rafturilor? Pastuena de a citi după cum sîngur mărturisesc l-a urmată toată viața.”

Voi da, poate, la vreo revistă timpur salbatice, o povestire nepublicată a soțului meu, din care reiese că el a cunoscut (fărul) Mării Negre din fragedă tinerețe cînd a fost luat la mare de doctorul și poetul Vasile Voiculescu, într-o eonologie școlară, undă avea mistuena de a duce la cabinele cu nămol împreună cu prietenul Argeșeală o bolnavă grasă și oacheșe. Intre altele calomni, Paul Georgescu spune că Zaharia Stancu a reușit să fie publicat în strălucite datorită relațiilor pe care și le-a făcut și că alți scriitori mai bun decît el n-au reușit să fie publicati în strălucite. Am fost cu soțul meu la Paris și cu citeva zile înainte de a ne întoarce acasă ne-am prezentat la editura „Albin Michel”, unde depuseșe romanul „Jocul cu moartea”, ca să aflăm rezultatul, dacă se publică sau nu. Iată cum s-au petrecut lucrurile: am așteptat foarte puțin și a apărut tînrul editor Albin Michel cu romanul sub braș care ne-a spus următoarele: Romanul se petrece în primul război mondial și acest lucru nu ne interesează. A mai făcut unele aprecieri, dar Zaharia Stancu n-a auzit decît începutul: că „acest lucru nu îl interesează” și mai departe n-a urmat. A sunat telefonul și tînrul editor, cerîndu-și scuze, înecut la telefon în camera alăturată. În acest timp soțul meu îmi spune: „Eram sigur că va fi respins”. Cum, i-am spus umilită, n-am auzit că a spus că romanul este bine scris și că-l va publica? Am mulțumit editorului francez și ne-am întors acasă. Așa am urmat și alte traduceri din opera soțului meu și nici vorbă de relații pe care și le-a făcut, așa cum afirmă Paul Georgescu.

Din confesiunile scriitorului Alexandru Balaci mai citez: „L-am întîlnit pe Zaharia Stancu la Paris, la Moscova, la Berlin sau Varsovia, l-am însoțit în multe peregrinări în preajma locurilor sale pe străzile Bucureștilor. Nimeni nu-l cunoștea ca ei istoria pe care o reconștituim în nopțile clare ale toamnelor cu o fantastică facultate de evocare. Am făcut pași alături de Zaharia Stancu și pe ulițele lui drum. Dar nu voi crede nicodată în căderea stielei sale de pe erturile românești, după cum voi crede totdeauna, așa cum și pînă acum, că el este un sentimentul prieteniei între bărbați este un mare dar care trebuie făcut și primit în genunchi”.

În convorbirile cu Paul Georgescu din volumul „Virstele rațiunii” mai sint multe calomni la adresa lui Zaharia Stancu, care nu merită nici un comentariu. Mă opresc aici cu inimă plină de amărăciune, că soțul meu, care putea să vadă șopila nemiscată de sub mîna n-a putut vedea ce zece în sufletul „prietenui” Paul Georgescu, căruia îl dărușe prietenia și față de care și-a deschis sufletul.

Nușă Z. Stancu

Asimov, constituind un frumos pandant al interviului, în același număr al revistei.

REVISTA STRĂINĂ

● LA ACADEMIA NAȚIONALĂ de literatură din India, Sabytha Acharya, a avut loc o ședință dedicată poeziei românești contemporane. Cu acest prilej, poezii indieni au recitat versuri din creațiile poetilor români contemporani. Totodată, poetul român Ion Ilye și lectorul George Anca au înfățișat scriitorilor indieni aspecte din creația lirică românească actuală și contribuția literaturii românești la îmbogățirea patrimoniului culturii universale. În cadrul Școlii de literatură și științe ale Academiei de literatură din India, elogiind progresul poeziei românești contemporane, a sugerat inițierea unor discuții literare în vederea publicării în India și în România a unei antologii de poezie românească și, respectiv, indiana.

● ISAAC ASIMOV este cel mai reputat scriitor în genul științifico-fantastic. Recent, Martin Amis de Sunday Telegraph Magazine l-a înfățișat pe celebrul autor sovietic împreună cu el o caricatură extraordinară, ilustrată prin aproape 200 de volume publicate. Amis scrie în acest sens: „Astăzi, Isaac Asimov nu este un scriitor „S.F.”, ci un fenomen al literaturii”. Autorul Trilogiei Fundației, comparată cu cele mai importante lucrări ale domeniului, este situat în vecinătatea unor romancieri ca Robert A. Heinlein, Fred Pohl, Paul Anderson și Clifford Simak, pionierii genului „tare” al literaturii științifico-fantastice. O prezentare semnăta de Adrian Berry încearcă o analiză a trilogiei lui

● PERSONALITATE bine cunoscută în ceea ce privește promovarea relațiilor culturale româno-sovietice este profesorul Domokos Szepes, care împlinire de curînd 70 de ani. Ultima sa lucrare poartă titlul Documente române ale editurilor Tipografiei din Buda, 1786—1846. Autorul își prezintă sinteză această lucrare, într-un articol de gazetă: „Cea mai însemnată realizare a tipografilor din Buda, fără îndoială a fost Dicționarul din Buda în patru limbi (română, italiană, maghiară și germană) editat în 1824 după 13 ani de pregătire de către Vasile Colosi, care după moartea lui Samuel Micu-Clain a preluat materialul și dictionarul lui Clain în manuscrisul dicționarului său. Dicționarul are conținut 890 de pagini mari și este cea mai însemnată realizare a tipografilor în acest domeniu și un document foarte important al evoluției limbii române. Cartea de documente publică 983 de documente în original (latinește, nemțeste și românește) încă necunoscute”.

● VINTUL NEGRU, semnat de Tony Hillerman, este un roman înalt din stîna indienilor Navajo. Pornind de la o intrigă polițistă, condusă cu mare măiestrie, este dezvoltată perspectiva unei populații străvechi asupra legilor și mentalității omului alb de astăzi, reșimă adieșă de mult drept o ființă cu înclinații represive. Umorul rafinat și satira ascuțită, transcrisă alert și subțire, contribuie la reușita unei cărți de frumuseță tinută literară.

ANDREESCU

Urmare din pag. 1

bl pe șoptite. Legat prin dimensiunea spirituală de Eminescu, ca și prin desinul asemănător al existenței în egală măsură, acestea îl pot fi adresate și lui Andreescu.

Andreescu este cheia de boltă a picturii românești. Nici nu ne putem imagina pictura noastră, arta noastră fără marele ei maestru Ioan Andreescu. Pe parcursul exact al unei sute de ani, care s-au scurs de la moartea lui, toate generațiile de pictori care l-au succedat s-au format înfinit mai mult decît la cursurile pedagogice diverse la uriasa lecție a picturii lui. Sinceritate, simplitate, naturalitate, meditație, gravitate. Și un coplesitor sentiment vitalist, todeauna bine-temperat, ce se opune eroic și fără a ceda conștienței precarității și dispației fizice premature. El stăpînește din tinerețe ca un maestru știința armoniilor cromatice, orice lucrare a lui este profund muzicală, îl scrie cu pensula surdă de griuri magistrale buclă de muzică de cameră.

Pentru mine, printre minunile lumii, există o fereastră magică pe care o cunosc bine din anii studenției și prin care nu voi înceta să privesc oricîndei voi dori să-mi apropii din nou

universul andrescian. (Și aceasta se întîmplă dintr-un detaliu). Este înălț de mica Iarnă ce se află la Muzeul Republicii — 20 pe 30 de centime — și care prefigurează toate capodoperele Maestrului, culminînd cu Iarna la Barbizon, La arat, Călare în amurg, Noaptea în Dealul Spirii sau Autoportretul.

Umilă pînă de care cu greu ne puteam despărți, la care reveneam cu fervoare, căci prin ea mistuțea proză în primele sale două sute de pagini, este o carte stufoasă, cu zeci de personaje și cu registre stilistice variate, adeseori plină de un didacticism supărător, chiar tezigă de alocuri — și totuși, și totuși, este imposibil să o lași din mîni, constituind pînă la urmă o lectură fascinantă.

Dar supremul exemplu al picturii lui Andreescu este modestia, demnitatea modestiei. Lumii cel mai adese simple a subiectelor labouurilor sale el l-a conferit o vrajă eternă prin împeccabila picturalitate și încă, prin acea rară a lui pulsație interioră, prin acel nevăzut tumult fără de care nu ar exista, pentru noi, marea lui artă.

Justo Jorge Padron, care ne vizitează fara in aceste zile, este un remarcabil poet spaniol din generatia anilor '70. Autor a cinci volume de versuri, distinse cu prestigioase premii spaniole si internationale, autor al multor volume de traduceri si eseuri, membru in Comitetul International al Premiului Nobel, conduce, in momentul de fata, la Madrid, o splendida revista internationala de poezie, „Equivalentias”, revista trilingva (limba de origine, spaniola si engleza) in care a publicat poezie romaneasca. Intr-unul din viitoarele numere intentioneaza sa publice inedite de Nichita Stănescu.

JUSTO JORGE PADRON

Ocnas de mărghiniri

In noptile tătute de vinturi cind frigid îngrămădește munți de absențe și amintirea ne distanțează mîntile căldurii visurilor provocate, vii, stranie copiii, să-mi dezvălui timp ireal ce dat mi-e să-l trăiesc.

Trup-at tu in certitudini gri de zile monotone cind nici măcar aprinsa fantezie nu te-asciepta, mi-aduc și azi aminte de osteneala mea, de-acele zădărnice, bulendre de plietis ce airnau ca niște-nvise straine scumpe-n noapte, sau de imaginea mea indolentă de mine chiar pitiă-ntr-o revistă. Precum o voce de dinlăuntru îșișită venit-ai un incert simțimint dorinței mele dărîndu-i, ocnaș de mărghiniri.

Citã splendoare cunoașterea ta... traversarea bătrînelor străzi pline de tulburii ochi sentințioși, bratul meu dolitor de bucurie învîluindu-te. Său spre a falezelor înmormătașă briză, sau trecerea desușul prin parcurile nopții, știind, știind că e a noastră viața.

Si unori — parcã ceream să parã —, vai, desluseam in ochii țai acel preț crud al unui timp ce nici mie și nici ție nu-i dat să ne-apartînã.

Dar pactul nostru fost-a să nu vorbim nicicind despre trecut, de groznicia lui forță de invizibil muri. Nu știu de ce dădă surpriza-nfășurării tale noaptea-1 nici de ce vii tu fără să mă chemi in efemera lăcrărie a zărilor de-ani.

Unde vei fi fiind acum? Și ce perchi inimi ce buze-or fi simțind azi împeșimea pe care noi in doi o-mpărtășim?

Oriunde tu vei fi fiind te urmăresc pe prin tăceri fiindcă ai fost crezut tu in acel bărbat inebunat și trist din vina citorva iremediabile vise.

Împlicita contopire

Te pierd dorind să te trăiesc in veci. Aceasta este clipa absenței totale, căci nu mai pot să te urăsc amintindu-mi-te.

Ecourile tale mă răscumpără și ajunge aleg zeflemeaua aceasta și nefericirea-1 căci implicita contopire unește-ne.

Toate cuvintele sună acum intr-un spațiu închis.

Blesiem acest exil de patrie distrusã.

O fidelã permanență

De din neliniștitul tunel al însonmiei imi suna in ureche vastul și îndepãrtatul șuierat al trenurilor și crescîndul zigzag al ploii in vînt.

Ochi care in negrul hãu al aceluia odii cãntau o inutilã protecție, cunoșteau violenta chemare a nopții. Rãgușit huruit de motoare, voci de bețivi, miunãturi de pisici in călduri, zgîriau înțermîntata muștenie a adormitului oraș.

Asemenea ceței, peste domoale in veșnicie pierdute urme de pași susia chipul meu solitar.

Strãzi, strãzi pierdute, coclauri din alte țari unde hazardul m-a dus, imbrãcau o formã anticã

de neimblințitã splendoare. Ceasornice ale altor ore maresc intencioneatã fozuri ale trecutului. Acolo erau studenții, cîntecele din revãrsat de zori, veselul vin al bomierilor, neuitata elocință a unor taciturni vizionari, și fumul și femeile ca și cum încă m-ar fi așteptat.

Nu știu dacã ajungînd să te cunosc veselia sau singurãtatea lor ar fi fost in mine aceleasi. Dar de atunci, o stranie dragoste, cu tenaceia ei putere de simbol, încă mă mai înfrãțește cu acești anonimi zãvrãții ai nopții care apãrã drapelule unei fidelẽ permanențe.

Cineva își amintește și tace

Cu aripile cãzute in existență, zace din vina negrilor chiparoși, tăcutã uitãrea.

Muzica zitei pe vecie pierdută. Nimeni nu știe unde. Cercul pe lucu de apă imprãștiate umbre. Durere spun pietrele strîmbe-n noroai. Și dor lor le este de pierdută intoacere a risului unui copce. Cineva își amintește și tace. Dar nu există cuvinte, miini. Doar noaptea veșnic surdã.

Prezentare și traducere de Aurel Covaci

Dar nu supozițiile acestea negative mă împiedicã de mine să reconstituie foaia de hirtie. Dimpotrivã, împrejurãrile nocturne in care am gãsit-o, convîncerea, poate gratuitã, cã o înmãncãzã vterã hotãrãzã, mai des decit ne închipuim noi, faptele vieții care in aparență par sã depîndã de întîmplarea oarbã, ideea decã cã o anume providență, un destin atotãstăutor ne-a adus acolo, pe Francesco și pe mine, chiar in tãrã de acum, chiar ora aceea, cã sã putem aduna un teazaur care altfel s-ar fi pierdut; toate acestea, dimpreună cu puternica sugesție a argumentelor bazate pe irațional, m-au convins cã in cocoloșul de hirtie rãtãcit se aflã o tainã extraordinarã: versuri de o frumusețe iesitã din comun, la cãror distrugere poetul a fost împins de amara certitudine cã nu va mai putea niciodatã sã urce atit de sus (cãci artistul care, atîngînd punctul maxim al parabolei sale, începe fatalmente sã coboare, este împins sã urcã tot ceea ce a făcut mai înainte deoacere-1 vorbește de o fericire pierdută pentru totdeauna).

Cu o astfel de certitudine, prefer sã pãstrez intactã pretioasa surprizã închisã in casetã, s-o pãstrez pentru un vag viitor. La fel cum in viață așteptãrea unui bine sigur ne produce mai multã bucurie decit atîngerea lui (și înteleg și sã nu profitã imediat de el, ci sã savurezi duritatea cea minunatã care este insotitã de siguranța cã vei fi mulțumit, dar nu înãcã practic satisfãcut, așteptãrea, decã, fãrã tomeri și dubli care reprezintã, probabil, singura formã de fericire ce l-a fost îngãduitã omului), la fel cum, primãvara, care este o fãgãduință, îl bucurã mai mult pe omul decit vara care este împlinirea ei mult doritã, tot așa și distanțarea, prin mijlocirea fanteziei, a splendorii poemului necunoscut, echivalează, ba chiar depășește plãcereã artisticã a cunoașterii directe și profunde. Se va putea spune cã acesta este un joc al imaginației un pic prea dezinvolt, cã astfel se deschide o poartã cãtre mistificare și bluff. Și, totuși, dacã ne uitãm înapoi, constatãm cã bucuriile cele mai plãcute și mai puternice nu au avut niciodatã un fundament mai solid.

In asta sã constea, oare, misterul poeziei, exprimat printr-unul din exemplele sale extreme? Este foarte posibil ca ea sã nu aibã nevoie sã foloseascã un limbaj deschis și universal inteligibil, nici sã aibã un sens logic, nici ca vorbele folosite sã formeze fraze articulate, sau sã exprime idei plauzibile. Mai mult: cuvintele, ca in cazul nostru, pot sã fie fãcute bucũți și amestecate într-un talmeș-balmeș de silabe. Și mai mult: pentru a le lãsa in vrazij lor, ori a le simți forța, e chiar superflu sã le citești. Sã fie, atunci, suficient sã le privești, sã fie nevoie doar de contact, de apropiere fizicã? Poate cã da. Important, mai ales, e sã crezi cã in cãrticica aceea, in pagina aceea, in versurile acelea, in semnele acelea, se aflã o capodoperã (vezi Leopardi): „In cea mai mare parte frumousul existã ca atare, deoarece este considerat ca atare”. Eu, de pildã, cind deschid caseta și string in minã ghemotocul de hirtie in ale cãrui bucãțele amestecate de-a valma se presalpea pe a fãcîndu-1 scãita unei poezii, ca prin farmec mă simt mulțumit, mai viu, mai ușor, deci poate cã nu e decit forța sugesției, și întrezăresc o luminã de mãreție spiritualã, iar din orizontul îndepãrtat încep sã înãlțez lent cãtre mine munții, munții cei solitari! (Deși poate acolo nu este decit ciorna unei scrisori anonime tîndînd distrugerea unui coleg.)

In romãnește de Constantin Ioncicã

CHINA '82 (VII) Pavilionul favoritelor cãzute în dizgrație

SPECTACOLUL LUMII

vãzut de Ioan Grigorescu

Și ce mai este încă permis in „orasul interzis”? Bunãoară, sã fii chinez, înãr, sã ai o prietenã și sã te plimbi cu ea tînd-o de minã pe aleile imperiale. Lucru pe care l-am „vinat” cu asiduitate acum șaptesprezece ani, vrînd sã-l prind sub obiectivul aparatului meu de filmat, dar mi-a fost imposibil sã-l aflã. Petele erau cu fetele, bãieții cu bãieții. Și totuși, de atunci și pînã astãzi populația Chinei a mai crescut cu vreo trei sute de milioane de suflete...

O voce calmã, duioasã, cu inflexiuni pe care le poate avea numai graiul dulcesãr și melodos al fetelor chineze, transmise prin megafonul cu timbrul temperat informativ necesare turistilor și instrucțiunile privind modul de comportare in acest Versailles al Orientului. O tainicã atmosferã încãrcatã de o senzualitate orientãlã învãluite palatelor cu camerele favoritelor, cu dormitoarele împãrțite pe ale cãror pasuri cu baldachin macalele de mătase grea s-au scoroșit ca odãjdiile vechi, preoști, timpul și pãrãsirea dîndu-le mai mult un aer de catafalch decit de cuburi ale plãcierilor trușezii.

Tablouri țesute in mătase, gravuri pe hirtie de orez, paravane cu fonicã in zbor, mobilier de santal filigranat, draperii de fir, ligheane de aur, lampioane de jad și alabastru, de nefrit și lapislazuli, porțelanuri strãvezii, pãuni din turcoaze, din ametist, din perle, din ivoriu... Deasupra tuturor paturilor imperiale aceleasi inscripție: „Lumina dragonului”. O semioapuzitate lãscivã in care, într-adevãr, pare sã fie nevoie de un strop de luminã...

Sala bijuteriilor coroanei este pãzitã de nouã dragoni — cifra 9 simbolizînd urșita fericirii. Un sistem de alarmã ultraperfectiã, discret dar sensibil la mișcãrile „vigilențã” balaurilor androcefali. Pretutîndeni cele trei simboluri in aur ale longevitãții: barza, broasca țestoasã și inorogul. O sculpturã de jad monolit in greutate de cinci tone este cea mai greã podoabã a palatului. Obiecte de cult din aur masiv: 32 de piese sînt turnate și cizelate cu mãiestrie, fiecare atîrînd cite 25 de kilograme. In Baohedian (Pavilionul pãstrãrii armoniei) sînt strîmbe valorile artistice acumulate de curtea imperialã de-a lungul a douã mari dinastii — Ming și Qing — care au stãpînit timp de o jumãtate de mileniu „orasul interzis”. Aici sînt expuse sigiliile de care s-au servit împãrãții Chinei din ultimele cinci secole și un ornãc-lepsidãrã acționat cu ajutorul apei...

O uluitoare colecție de coesuri este instalatã in palatul Kunming unde, in vechime, se oficiau cãsãtorile imperiale. Nemilosul timp este totac și fãrîmitã in secunde care nu cunosc intoacerea, ca într-o moarã ce macinã cu mii de tic-tac-uri firave, punctînd unori cu gonguri grave trecerea orelor. Sase palate se succed dincolo de Mutuzomni — porțile interioare din „orasul interzis”. Aici sînt expuse bronzurile medievale, ceramica de Xian și cele mai pretioase covoare ale complexului muzeal. Porțile interioare din dreapta — Neiumin — dau spre parcul imperial in mijlocul cãruia se înalță Pavilionul Instruirii inimilor. In cele șase palate de dincolo de parcu sînt strîmbe operele artizanilor chinezi care și-au succedat generațiile de-a lungul celor douã dinastii.

Și totuși, nu sînt expuse privirilor decit o parte din marile opere ale „orasului interzis”. Grosul se aflã in depozite la care nu au acces decit chiburi de tezăutori și restauratorii operelor de artã. Mi se spune cã in timpul „revoluției culturale”, unii dintre membrii personalului „orasului interzis” (1 300 cu toții), prinși de febra mișcãrii, au pus la cale luarea cu asalt a acestui complex muzeal nepreciețuit in lume, dar cã un ordin venind de la „întîmțat” cãp al lui Ciu En Lai le-a stãvilit elanul, singurul lucru nepermis in „orasul interzis” fiind distrugerea, vandalisul, stricãciunea, inlocuirea sentimentului de respect fatã de valorile artistice ale trecutului cu ireposabilitãtea tentație demolatoare a inculturii fanaticã...

Nici Marco Polo, nici Nicolae Milescu Spãtarul nu ne-au putut spune prea multe despre tainele curții imperiale chineze care a prelunțit corupția medievalã pînã in primul deceniu al vesului nostru. „Orasul interzis” rãmînea rupt de restul lumii, izolat in inima capitalei imperiului prin ziduri înalte de zece metri și printr-un briu de apã care-l dădea ocol umplînd o fosã largã de 82 de metri. Doate edificiile, porțile, templele, podurile de marmorã purtau nume poetice: „Porțile calului de cerșal, podurile peste riu de aur, pavilionul clopotelor dauriit, zidul dragonilor, turnurile binevoicente declarate, riuul centurii de jad, altarul pãmîntului și al grinelor, poarta norocului infiorilor, sala delicilor, palatul frumuseții absolute, poarta gloriei lumare, grãdina paciã îngãduite, chiar și o salã a gloriei literare. Chinezii dovedesc o nedemnițatã inclinãre hiperbolicã fatã de denumirea locurilor și toponimii lor este întotdeauna de inspiratie poeticã.

Unori metaletoare apar involuntar. In „pavilionul fãrãtrecute cãzute in dizgrație” s-a instalat „clinicã elevelor culturale” — adevãrat „spital” pentru operele de artã care n-au suportat fãrã prejudicii vicisitudinile timpului.

SPORT

Bãtãlia cartonãșelor

Dupã toate semnele, Universitãții Craiova, echipã fãrã moașe faimoase și arbitraje avantajoase, îi revine mișunerea de a pulveriza vechiul complex de inferioritate transmis din generație in generație fotbalistilor, precum și de a ridicã la prejudecãțile presei sportive romãne cu privire la geografã privilegiatã a fotbalului european. Trebuie subliniat de oridecitori e nevoie cã, cel puțin intrucit ne privește, premiza arbitrajului corect este obligatorie. Sînt prea multe exemple recente ca sã nu fie nevoie sã dau aici ilustrații convinãtoare. Fotbalul profesional lucreazã cu bani și acolo unde apar banii se ivesțe și lipsa de scrupul. Interesantã mi s-a pãrut de aceea in meciul cu Kaiserslautern bãtãlia cartonãșelor galbene. De acãstã datã arbitrajul n-a mai apelat la grosolãnia ofsaidurilor monumentale sau a baloanelor jucate din afara terenului de joc ca in meciul cu Borussia, cã la mijlocul mai blind, dar mai perfid al bomboier cu explozie intîrziatã. Ca un fãcut, cartonãșele au fost date exact lui Irimescu și Donose care mai aveau cite unul, la faulturi de joc obișnuite, ceea ce însemnã cã brigada de joc belgieni și-a fãcut datoria și pentru jocul de la Craiova, unde, dupã regulamentul in vigoare, nici donose, nici Irimescu nu mai au drept de joc. La faulturi asemãnãtoare gazdele n-au primit nici un cartonãș galben. Bãtãlia cartonãșelor galbene este noul adversar al Universitãții Craiova.

Cu Kaiserslautern, fotbalistii olteni au fãcut o singurã reprizã demnã de ei, reprizã a doua pe care au și cîștigat-o cu 2-1. In repriza a doua ei au jucat, in sfîrșit, ca o mare echipã, fãrã complexe, paralizînd practic minute-n șir pe profesioniștii din fața lor și fãcînd sã amuțoseascã a public unilateral. Craiovenii au cãzut in mai vechia eroare a echipelor romãnești de

Unii dintre cei mai iscusiti restauratori, recrutați printre artizanii care au moștenit din moștrãmoși tainele meșteșugului de a „reinvia” frumousul, au fost aduși aici pentru a lucra in cele patru ateliere specializate. De aproape 30 de ani, de cînd funcționeazã acestã „clinicã”, mii de valori artistice și istorice condamnate au fost readuse la viață. Performanțele sînt unori uluitoare. Bunãoară, un sul de mătase pe care fusese caligrafiat un letpostic împodobit cu picturi, aparținînd lui Gu Kaizhi, zugrav de curte sub dinastia Song (960-1279) a putut fi readusã la viață prin aceleasi mișgoase și îndelungate procedee. „Dizgrațiile favorite” s-au dus de mult in uitare, dar ceva din atmosfera viscol lor de recitãtigare a farmecului și a timpului pierdut a rãmãs aici, in locul unde s-au auzit poate cele mai patetice tîngiri și s-au vãrsat cele mai fierbînti lacrimi din întregul „oras interzis”... O altã „sclavã” eliberatã — artã — le rãzburã...

Și au mai fost in acestã lume claustratã intr-un decor de basm fîrte obligatã la o modelatoare dizgrație: enunții palatelor, servitorii cei mai docili ai familiilor imperiale, oameni fãrã stîrpe și fãrã noroc. In 1924, cînd ultimul vîlstar al dinastiei Qing a pãrãsit „orasul interzis”, 470 de tuncuși se mai aflau încă la curte. Dintre ei, dupã cite mi se spune, mai trãsesã astãzi doar doi: Sun Yaoting. In vîrstã de 83 de ani, care dupã izgonirea din „raii” purpuriu a trãit din strînsul cojilor de portocale și a reziduurilor de carbune, și Ma Deqing, la fel de bãtrîn, ambii acorțiti astãzi ca douã relicve vii, drept care primesc pensie de la stat. Sun, cunutu, are un job adoptiv, lucrãtor la aeroportul internațional din Beijing. Fierasca zãdnitã a omului de a lãsa in urma lui un vîlstar care sã-i poarte numele nu ocolește nici inimile celor lipsiți de bucuria de a putea spune unei ține: „fiule”!

Dar ce mai este permis in „orasul interzis”? La poarta esticã fotografi ai ambulanți produc la minut „suveneruri” amatorilor de a-si imortaliza chipul pe fondul magnificelor palate. Intr-un caruc de scenografie medievalã, reproducã pe plajã vopsitã decoruri și costume de epocã, cei ce vor „sã se tragã in pozã” isi pun pe cap coroane imperiale de butaforie și, fixindu-și bãrbiile in gîturile de carton ale vestimintelor pictate in culori vii se prefac pentru o clipã in prinți, in curți, in prelati, in favoriti. Hãz de șaric oriental, tãrie a doua mãșcã, citeva luminoze sumptuoase servesc drept decor celor ce vor sã arate prietenilor și familiilor din provincie cã au „trãza la palat” cu mașina „personalã”, drept care poate sã surizãtori cu o minã pe volan și cu capul scos pe fereastra portierei. Lume ca lumea, vise simple, omenești, de o secundã. Totul este permis, mai altitudinea ireverențioasã rãmîne interzisã. Opt mișcãtoare de vizitãtori intr-un an, record mondial de frecvență, depășind tot ce poate sã fie un record mare complex muzeistic din lume. Și fotografii cu „prinți” care și-au scos pufoșii celei și chipurile kaki, bamsalele și cãciulele, și și-au vîrit capul in coroane cu pene multicolore din doborãnd pãșarilor-paradis, ori au incãlțit cu palma volanul unei mașini împopotnãtã ca un drier și parcatã ca din „întîmplare” la poarta imperialã...

UN SUCCES NEOBÎȘNUT cunoaște in Ungaria colecția picturiiu Bozoz Janos, dedicatã unor elemente de etnografie care prezintã viața tradiționalã țãrãneasã, unelele și obiceiurile de la sat. Pictorul este el însuși un artist inspirat din viața țãrãneasã, adunãnd pe pînze amintiri din cãntãrul natal, precum și alte momente de ritual pe care le-a imortalizat in lucrãri bine cotate de criticã. Astãzi, este unul de cele mai cunoscute și cuprinzînd obiecte de mobilier și adevãrate piese de muzee istorice, indeosebi din perioada medievalã și din secolele urmãtoare.

„NEGUSTORII DE CUVINTE” se intitulãzã un articol de Auberon Waugh, cu ilustrații fotografice ale lui Tim Mercer. Acesta in revista succesele citorva dintre cei mai importanți factori de case de editurã din Marea Britanie. Ora actualã se constată, dupã opinia lui Auberon Waugh, o tendințã a energilor in domeniul activitãții editoriale.

DINO BUZZATI: Cocoloșul de hirtie

Pe douã noaptea cînd, împreună cu Francesco, am trecut din întîmplare — dar era oare o întîmplare? — prin fața clãdirii cu numãrul 37 din bulevardul Calzavara, unde locuiește poetul.

Dupã cum este firesc și in același timp simbolic, celebrul poet locuiește la ultimul etaj al acestei case mari și deloc arãtoase. Ajunși lîngã ea, ne-am uitat in sus, fãrã sã scoatem o vorbã înãcã plini de speranță. Fațada posomoritului fãlanster era complet intunecatã, numai sus, acolo unde ultima cornișe se pierdea in cerul de ceatã, o fereastrã, una singurã, pipila lumina de o luminã slabã. Dar in comparație cu restul, in comparație cu umanitatea prãvãlitã in somn animalic, in contrast cu sirul negru de ferestre zãbrleite, avare și oarbe, rãspîndea o strãlucire triumfãtoare!

Un romantism cam desuet o sã ziceți, dar ce mișgãre sã știți cã in timp ce alții zãceau cu fundușii într-un somn fãrã vise, acolo sus, la lumina unui bec singuratic, el scrie poezii. Acesta era, într-adevãr, ceasul îndepãrtat și tainic, ungherul adînc al nopții unde iau naștere visele, iar sufletul scãpat din strînsoroarea durerii plutește peste acoperișuri și peste negurile lumii, in cãutarea cuvintelor misterioase și pline de har care a doua zi se vor infișe in inimile semenilor, fãcîndu-1 sã gîndeascã lucruri mãrețe. Cãci ar fi oare posibil ca poezii sã lucreze, sã zicem, la zece dimineața, proaspãt bãrbierii și dupã un mic dejun copios?

In timp ce stãteam cu gîtul întins și cu atenția încordatã, iar prin mințe ne treceau tot soi de gînduri confuze, ceva ca o umbrã s-a mișcat pe neașteptate la fereastra iluminatã și un obiect s-a îndreptat spre noi plutind ușor. Inainte de a atînge pãmîntul, am vãzut in lumina felinarului din apropiere cã este un cocoloș de hirtie. A rãznit pe trotuar.

Era un mesaj adresat noii, ori un apel cãtre trecãtorul necunoscut care-l va gãsi primul, ca acelea închise de naufragiații din insulele pustii intr-o sticliã pe care o incredințãzã oceanului?

Acesta a fost primul nostru gînd. Sau, poate, poetul se simțea rãu și, neavînd pe nimeni in casã, cerea ajutor? Sau, de ce nu, in casã intraserã hoții și aceasta era o ultimã încercare de a chema pe cineva?

Ne-am aplecat amîndoi sã luãm hirtia. Eu am fost mai iute. Ce este? a întrebã prietenul meu. Incepusem deja sã desfac hirtia sub felinar.

Nu era o foale de hirtie mototolitã. Nici o chemare in ajutor. Realitãtea era mai simplã și mai banalã. Sau poate mai enigmatice. Aveam in minã o grãmãdã de bucãțele de hirtie pe care am remarcãt frînturi de cuvinte. Era clar cã poetul, dupã ce scrisese, fusese cuprins de dezamãgire, sau de furie, rupșese foaia in zeci de bucãți, le fãcuse cocoloș și le aruncase pe fereastrã.

— Nu-l arunca, a spus imediat Francesco, poate cã e o poezie foarte frumoasã. Cu puțînã rãbdare putem sã potrivim fiecare bucãțelã la locul ei.

— Dacã era foarte frumoasã, fii sigur cã n-o arunca. Dacã a rãncuit-o însemnã cã s-a rãzgîndit, cã nu-i place, cã n-o recunoaște ca fiindã a lui.

— Se vede cã nu-l cunoști. Versurile lui cele mai cunoscute au fost salvate de prietenii care se aflau mereu in preajmã. El voia sã le distrugã. E un nemulțumit.

— Și pe urmã, spun eu, e bãtrîn, sînt ani de zile de cînd n-a mai scris o poezie.

— Ba scrie, numai cã nu publicã pentru cã nu este niciodatã mulțumit.

— Bine. Și dacã in loc de poezie, am spus eu, ar fi pur și simplu o însemnare, o scrisoare cãtre un prieten, sau chiar o notã de cheluterie?

— De ce nu? La ora asta. Poeții sînt in stare sã-și facã socoteliile și la douã noaptea.

Dar am strîns pumnii strîvind bucãțele de hirtie pe care le-am pus într-un buzunar al hainei.

In ciuda protestelor lui Francesco, nu am desfãcut niciodatã aceste petice, nu le-am întina pe o masã, nu am cãutat sã recompun foaia de hirtie și astfel sã citesc ce era scris pe ea. Cocoloșul de hirtie e intrat-o casetã, cam in aceeași stare in care l-am cules de pe jos, și acolo rãmîne.

Nu este exclus ca prietenul meu sã aibã dreptate și anume ca marele poet sã nu-i placã niciodatã creația pe care tocmai a terminat-o și din cauza acestei manii de perfecțiune sã distrugã și versuri care altfel ar deveni nemurtoare. E posibil ca vorbele scrise in noaptea aceea sã formeze o armonie divinã, sã fie lucrul cel mai plin de forță și cel mai pur care s-a fãcut vreodatã in lume.

Dar trebuie ținut seama și de alte ipoteze: cã poate fi o hirtie lipsitã de însemnãtate; cã poate fi, cum spunem mai sus, o foarte banalã însemnare a unor evenimente domestice; cã cel care a scris, sau a fãcut hirtia bucũți, nu a fost poetul, ci unul de-ai casei sau din personalul de serviciu (bruma de caligrafie întrezãritã nu-mi îngãduie o identificare); sau cã e, într-adevãr, o poezie, dar in stare brutã; sau chiar, nu putem exclude acest lucru, cã noi ne-am înșelat și cã fereastra aprinsã nu era a poetului, ci a unui alt apartament, in care caz manuscrisul rupt nu ar fi altceva decit o simplã hirtie de împachetat.

Luceafãrul
Revistã editatã de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTÃ
ROMÂNIA

Redactor șef:
Nicolae Dan Frunteletã,
Mihai Ungheanu (redactor șef
adjunct), Teodor Balș (secretar
responsabil de redacție)

REDACTIA : București, Plața Științelor nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘTIINȚEI